

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs: 500 fr. per jaar

Postcheckrekening Nr 3185.22

Beheer en Redactie : Mr. René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

Plechtige openingszitting van het Vlaams Pleitgenootschap bij
de balie te Brussel, op zaterdag 13 februari 1960.

HET EUROPEES VERDRAG VAN DE RECHTEN VAN DE MENS, IS DIT EEN VOLDOENDE BESCHERMING ?

Rede uitgesproken door Mr. Marc DE KOCK, advocaat bij het Hof van Beroep te Brussel

In een redevoering voor de Raadgevende Vergadering van de Raad van Europa, verklaarde de franse afgevaardigde, de Heer Teitgen, dat in ons werelddeel verscheidene gevaren onze vrijheden bedreigen: de « raison d'Etat » die in elke staatsvorm, ook in de democratische, een voortdurende bekoring op de machthebbers uitoeft; de vergiftiging van sommige frakties der openbare opinie door het fascisme en het nazisme, een bepaald antikommunisme, dat het communisme met dictatoriale middelen wil bestrijden en tenslotte sommige economische en sociale toestanden in de moderne wereld (1).

Sir David Maxwell Fyfe, die als rechter te Nuremberg de praktijk van het nazisme in zijn huiveringwekkende omvang heeft kunnen vaststellen, vatte de huidige toestand kernachtig samen: « de barbaarsheid bevindt zich niet achter, maar wel onder ons ».

De Heer Rolin kwam in zijn verslag aan de Senaat, tot de vaststelling, dat het geloof in het bereiken van een beschavingsgraad, die de enkeling in West-Europa op weinige uitzonderingen na, het volle genot van de fundamentele rechten van de mens waarborgt, vóór enkele jaren gebroken was geworden. Hij voelde zich verplicht te onderstrepen dat alle schendingen van de rechten van de mens niet alleen door duitse onderhorigen werden bedreven. Hij stipte aan, dat de Gestapo in alle landen bij honderden zoniet bij duizenden bereidwillige handlangers had gevonden, wier optreden dit van hun meesters evenaarde (2).

De bedreiging van de rechten van de mens is geen nationaal monopolium, eigen aan één wel bepaalde staat. Deze bedreiging vloeit voort uit bepaalde politieke omstandigheden, uit toegespitste tegensellingen, waarbij het misprijzen voor de politieke tegenstander gemakkelijk verglijdt in stelselmatige aantasting van zijn rechten. De « raison d'Etat » is in elke staat bestendig aanwezig; zonder een voldoende waakzaam-

heid is zij in staat de democratische atmosfeer van een land te vertroebelen.

De onderdrukking van de rechten van een volk door een ander, roept, bij het overheersend volk, onvermijdelijk fascistische neigingen wakker, zodra het onderworpen volk zich te weer stelt, om een onrechtvaardige heerschappij af te wentelen.

Om de bedreiging te keer te gaan, die bestendig ook op de Westeuropese landen drukt, werd het « Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens en van de Fundamentele Vrijheden » de 4de november 1950 te Rome door 15 Europese staten ondertekend: nl. Denemarken, Frankrijk, de Duitse Bondsrepubliek, Griekenland, IJsland, Ierland, Italië, Luxemburg, Nederland, Noorwegen, het Saarland, Zweden, Turkije, Groot-Brittannië en België.

* * *

Europa, dat zijn geestelijke en materiële eenmaking zoekt doorheen een net van internationale akkoorden en supranationale instellingen, heeft als eerste uiting van zijn streven een Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens en van de Fundamentele Vrijheden uitgewerkt.

In dit Verdrag hebben de Europese naties samen gezocht naar een middel om in elk land der Westeuropese gemeenschap de fundamentele rechten en vrijheden van de mens onder een gemeenschappelijke bescherming te plaatsen en aldus de terugkeer van machtsmisbruik en willekeur te voorkomen.

Wat biedt dit Verdrag ons en hoever strekt zijn bescherming? Ik zal hierna pogen zulks nader te onderzoeken.

In verband hiermee is het niet van belang ontbloeit de wordingsgeschiedenis van het Verdrag even te belichten.

Het Verdrag is ontstaan uit de werkzaamheden van de Raad van Europa. Het statuut van deze Raad, dat de 5de mei 1949 te Londen werd ondertekend, hechtte een zeer bijzonder belang aan de gedachte van de rechtsstaat.

De Raad streefde naar het bereiken van een grotere eenheid onder zijn leden. Artikel 1 van het Statuut bepaalt daarom dat de eerbiediging van de rechten van de mens en van de fundamentele vrijheden op vaste grondslag dient uitgebouwd.

Artikel 3 bepaalt bovendien, dat elk lid van de Raad van Europa de voorrang der rechtsnormen erkent, evenals het beginsel krachtens hetwelk eenieder, die onder zijn rechtsmacht is geplaatst, het voordeel van de rechten van de mens en van de fundamentele vrijheden moet kunnen genieten.

De leden van de Raad van Europa gingen aldus de plechtige verbintenis aan als rechtsstaat te zullen handelen, dit wil zeggen als een staat die zichzelf aan de door hem uitgevaardigde wetten onderwerpt en voor wie de rechtsregel evengoed als voor zijn burgers geldt. Terzelfdertijd verklaarden ze, dat de door hen uit te vaardigen rechtsnormen, de uitoefening van de rechten en vrijheden van de mens niet zouden beletten.

Het uitwerken van een stelsel, dat de eerbied voor de rechten van de mens en het behoud der fundamentele vrijheden zou vrijwaren, moest dan ook één der eerste bekommernissen van de Raad van Europa zijn.

Het zou ons te ver voeren hier een lijst van data en vergaderingen na te gaan, die nauwkeurig de ontwikkeling van het Verdrag weergeeft. Het is misschien meer gepast binnen het kader van dit onderzoek even na te gaan voor welke problemen de Raad voor Europa bij de voorbereiding van de tekst van het Verdrag kwam te staan.

Deze problemen kunnen in twee grote categorieën worden ingedeeld:

- In de eerste plaats was het nodig te bepalen hoever het gemeenschappelijk patrimonium der leden van de Raad van Europa inzake erkenning van bepaalde rechten en vrijheden zich uitstreckte. Men diende dus te onderzoeken welke rechten en vrijheden door al deze staten als fundamenteel werden beschouwd.
- In de tweede plaats moest uitgemaakt worden op welke wijze de aldus aangeduide rechten en vrijheden gemeenschappelijk zouden gevrijwaard worden en welke sankties konden genomen worden in geval deze rechten toch door één of andere contracterende staat zouden geschonden worden.

Het bepalen van de rechten en vrijheden, die door het Verdrag zouden gewaarborgd worden, was veruit de gemakkelijkste taak.

Toen de Raad van Europa in september 1949 besloot zijn doelstellingen in dit verband verder uit te werken, kon hij verwijzen naar een document dat sedert 10 december 1948 door bijna alle naties ter wereld was onderschreven. Dit stuk was de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, zoals zij was goedgekeurd door de Algemene Vergadering der Verenigde Naties.

De Raad van Europa had zich er toe kunnen bepalen deze verklaring te onderschrijven en plechtig te zeggen, dat de Europese volkeren de daarin opgesomde rechten zouden genieten. De Universele Verklaring is echter een mooie opsomming van imperatieven en verboden, zonder enige nuancering, zonder enige beperking: bijv. (artikel 1) « Alle menselijke wezens worden vrij

en gelijk in waardigheid en rechten geboren. Zij zijn begaafd met rede en geweten en moeten elkander bejegenen in een geest van broederlijkheid »; (artikel 3) « Elk individu heeft recht op het leven, de vrijheid en de veiligheid van zijn persoon »; (artikel 19) « Eenieder heeft recht op vrijheid van mening of uiting van zijn mening, wat het recht insluit niet verontrust te worden omwille van zijn meningen en het recht door om het even welk uitdrukkingsmiddel, en zonder inachtneming van grenzen, inlichtingen en ideeën op te zoeken, te ontvangen en te verspreiden ».

De Universele Verklaring is een hoogstaande verklaring, doch is ook niets meer dan dat. Ze betekent evenwel een grote vooruitgang, daar de materie der Rechten van de Mens voortaan uit het intern recht der Staten is getreden, om objekt van het internationaal recht te worden. Ze vertoont echter een grote leemte, vermits ze in geen enkele mogelijkheid voorziet om de gehuldigde regels te doen uitvoeren en zij het niet mogelijk maakt de vastgestelde overtredingen te beteugelen. Het invoeren van zulke dwingende kracht en van de mogelijkheid tot beteugeling was trouwens praktisch onmogelijk, gezien de grote verscheidenheid van politieke stelsels, van rassen, en kulturen, met telkens verschillende levenswijze en ontwikkelingsgraad, die in de Verenigde Naties vertegenwoordigd zijn.

Hoe zouden Sovjetrusland, de Verenigde Staten van Noord-Amerika, Zuid-Afrika en Abbyssinië het eens geraakt zijn over de toe te passen controle en beteugelingsmiddelen, wanneer deze staten zich in niets verbonden voelen en diametraal tegenovergestelde opvattingen nopens een ganse reeks problemen huldigen.

De Raad van Europa, die landen verenigt met nagenoeg dezelfde staatsvorm en nagenoeg hetzelfde beschavingsgemeengoed, kon op dit plan beter tot een oplossing geraken. Hij streefde er naar de Europese gemeenschap een afdoend toezicht te verzekeren over de handelingen van de ledenstaten tegenover hun onderscheiden burgers. Aan de ene kant het voorbeeld van het fascisme en het nazisme, die in Duitsland en Italië hun wil hadden opgedrongen om nadien de vrijheden van gans Europa te bedreigen, en aan de andere kant de vrees voor kommunistische infiltratie die ingevolge de staatsgreep te Praag in 1948 tot een hoogtepunt was gestegen, brachten de Raad er toe een stelsel op te maken, waarin niet alleen de burgers van één bepaalde staat bij een supranationaal gezagslichaam, verhaal zouden kunnen nemen tegen de door deze staat gepleegde rechts- en vrijheidsschendingen, maar waarin bovendien de ene staat een andere ter verantwoording zou kunnen roepen. De Raad kwam er aldus toe een systeem van onderling toezicht onder ogen te nemen, waarbij in een supra-nationaal orgaan zou voorzien worden om bedoeld toezicht mogelijk te maken.

In feite, ben ik reeds begonnen met het onderzoek van de wijze, waarop de gewaarborgde rechten en vrijheden zouden gevrijwaard worden, terwijl ik nog niet over de weerhouden rechten zelf heb gesproken. Deze uitweiding was echter noodzakelijk, omdat de bepaling van de wijze waarop de fundamentele rechten en vrijheden in Europa zouden beschermd worden, een onmiddellijke weerslag moest hebben op de bepaling en de formulering van deze rechten en vrijheden.

Het ligt voor de hand, dat de staatsinstellingen, die zeer dikwijls geneigd zijn het met de fundamentele rechten en vrijheden niet zo nauw te nemen, wanneer deze laatste hinderlijk worden voor het bereiken van

een bepaald politiek doel, een eerder remmende invloed hebben uitgeoefend.

De aanvaarding van een supra-nationaal toezicht, met eventuele sanctiemogelijkheid, bracht de Europese staten er toe, enkel deze rechten en vrijheden, die zij elk afzonderlijk eerbiedigen en toepassen, als vatbaar voor waarborg te beschouwen. Het deed hen deze rechten uitsluiten welke zij gezien hun bestaande politieke, sociale en economische ontwikkeling, waarschijnlijk niet konden verwezenlijken, zonder een diepgaande omvorming van hun economisch of politiek stelsel. De sociale rechten, zoals het recht op arbeid, de bescherming tegen werkloosheid, het recht op bestaansmiddelen in geval van ziekte, ouderdom, invaliditeit, het recht op maatschappelijke zekerheid, het recht op regelmatig betaald verlof — rechten die in de Universele Verklaring van de Rechten van de mens een bijzondere plaats innemen — werden niet weerhouden. Het is typisch voor onze Westeuropese mogendheden, dat zij enkel deze rechten en vrijheden hebben weerhouden, welke een plaats vinden in het klassiek westers begrip van het politiek liberalisme. Dit stelsel is immers de gemene deler van de staten, die de Raad van Europa samenstellen. Men beperkt zich louter tot de opvatting van de politieke democratie, zoals ze werd verworven in de loop van de negentiende eeuw met de uitbouw van het economisch liberalisme, terwijl de begrippen van sociale en economische democratie blijkbaar vreemd zijn gebleven aan de bekommernis der Europese Staten en geen plaats konden vinden in een kollektieve overeenkomst, die op gevaar van een strafmaatregel af, moet nageleefd worden.

Naast de beperking van de gewaarborgde rechten en vrijheden tot zuiver individueel en politiek gebied komt een tweede beperking. Terwijl de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens algemene verplichtingen en verbodsbepalingen formuleerde, waarop geen uitzonderingen werden voorzien, zien we bij de uitwerking van het Europees Verdrag in bijna elk artikel uitzonderingen en beperkingen verschijnen. Men zal vooropstellen, dat de mens niet van zijn vrijheid zal mogen beroofd worden, maar men zal onmiddellijk aanduiden dat in sommige gevallen deze vrijheidsberoving toch zal mogen gebeuren. Men zal zeggen, dat de mens vrij zijn gedachten mag uiten, doch terzelfdertijd zal men er aan herinneren dat deze vrijheid niet absoluut is.

De oorzaken van deze beperkingen zijn tweërlei. Een eerste is ontegensprekelijk te vinden in de remmende werking van de staatsinstellingen. De Staat, vertegenwoordigd door belangengroepen, die de macht uitoefenen en deze macht gebruiken om een bepaald politiek, sociaal of economisch doel na te streven, heeft steeds moeilijk kunnen gedogen dat in de staat zelf door sommige groepen met kans op welslagen een fundamenteel verschillend doel wordt nagestreefd. Bovendien leefde in 1949 zeer sterk de herinnering aan het fascisme en de vrees voor het kommunisme. De Staten streefden er aldus naar in de nodige beperkingen te voorzien, welke binnen het kader van hun nationale wetgeving voldoende ruimte zouden laten om tegen sommige elementen op te treden, zelfs indien dit optreden een schending der fundamentele vrijheden en rechten met zich mocht brengen.

De tweede oorzaak voor het invoeren van nuances, uitzonderingen en beperkingen ligt in de juridische aard van het ontworpen verdrag. Zodra men het terrein van de politieke of morele proclamatie verlaat, om tot het vastleggen van een bindende rechtsregel te komen, dient men noodzakelijkerwijze tot een nauwkeurige terminologie te besluiten die het mogelijk

maakt de werkelijke verhoudingen zo getrouw mogelijk te benaderen en de onderscheiden aspecten van een veelzijdige toestand in het licht te stellen.

Ondanks de dubbele beperking die in de uitwerking van de lijst der gewaarborgde rechten en vrijheden tot uiting is gekomen, kwamen de Staten er toe nog in de mogelijkheid te voorzien zich aan de toepassing van het verdrag gedeeltelijk te onttrekken, zo hun nationale wetgeving op bepaalde punten in tegenstrijd zou zijn met de door het verdrag opgelegde verplichtingen.

Men stelt vast, dat bij het vastleggen van de fundamentele rechten en vrijheden, waaraan de Europese gemeenschap haar bescherming zou verlenen, zeer omzichtig te werk werd gegaan.

Men is verplicht dezelfde vaststelling te maken, wanneer men onderzoekt op welke wijze de Raad van Europa de verleende bescherming uitstippelde.

De tegenstelling tussen de aktie van de Ministers binnen de Raad van Europa en deze der parlementairen, die in de algemene vergadering zetelden, kwam hier scherp naar voren.

Er werd onmiddellijk vooropgesteld dat de enige weg om tot een kollektieve bescherming van de weerhouden rechten en vrijheden te komen, bestond in het scheppen van een hoger rechtsprekend orgaan, dat boven de staten zou staan, ten einde de gebeurlijke tekortkomingen vast te stellen en te beteugelen. Maar wie zou op dit internationaal rechtsorgaan een beroep mogen doen? Waarin zou zijn bevoegdheid bestaan en welke sankties zou het kunnen nemen? Het antwoord op deze vragen was van het hoogste belang voor de goede werking van het op te richten internationaal orgaan.

Verscheidene staten streefden er naar het individueel verhaal uit te sluiten. Zij wensten de verhaalsmogelijkheid uitsluitend voor te behouden aan de onderscheiden contracterende staten. In dit geval zou België tegen Frankrijk, Italië tegen Duitsland, Griekenland tegen Nederland, enz... verhaal moeten nemen, indien zij zich benadeeld zouden voelen door de schending der rechten en vrijheden in het ander land. Men begrijpt onmiddellijk, dat met zulk stelsel — rekening gehouden met het verlangen der staten, politieke en diplomatieke verwickelingen te vermijden, met de samenhangigheid en zelfs met de medeplichtigheid, die niet zelden onder staatsinstellingen bestaat — de kollektieve waarborg een dode letter zou gebleven zijn. Gelukkig is in de Raad van Europa tegen dit voornemen hevige tegenstand gerezen, zodat men er ten slotte toch toe gekomen is in het individueel verhaal te voorzien, zij het dan ook in beperkte mate. Maar ook hier heeft men voor de contracterende Staten een zijdeurtje open gelaten doordat zij hun onderhorigen van de toepassing dezer mogelijkheid kunnen uitsluiten.

De bevoegdheid van het internationaal rechtsorgaan gaf aanleiding tot dezelfde moeilijkheden. Zou het de macht hebben de wetten en uitvoeringsbesluiten, die in strijd zijn met de overeenkomst, te vernietigen? Of zou het enkel de macht hebben in een bepaald geval een veroordeling uit te spreken? Geen enkele staat heeft in de mogelijkheid willen voorzien, zijn nationale wetgeving door het internationaal rechtsprekend organisme te horen nietig verklaren. Bijgevolg blijft slechts de mogelijkheid van een individuele veroordeling open.

We stellen dus vast, dat de weerstand der nationale soevereiniteiten bij de uitwerking van het verdrag in bijzondere mate remmend is opgetreden. Niettemin is het Verdrag, zoals het uit de discussies van de Raad van Europa gegroeid is, een baanbrekend werk.

Ik kom aldus tot het onderzoek van de inhoud van het Verdrag, dat de 4e november 1950 te Rome werd ondertekend.

Over de gewaarborgde rechten en vrijheden kunnen we vlug heenstappen. Zoals ik tevoren zei, behelzen ze enkel de klassieke rechten van het politiek liberalisme: bescherming van het leven, verbod om het even wie in slavernij of dienstbaarheid te brengen, recht op persoonlijke vrijheid en veiligheid, eerbiediging van de rechten der verdediging, eerbied voor het privé- en het gezinsleven, voor het briefverkeer en voor de onschendbaarheid der woning, vrijheid van geweten en godsdienst, de vrijheid in het huwelijk te treden, en ten slotte het verbod een bepaald persoon te folteren of aan onmenselijke en vernederende behandelingen of straffen te onderwerpen.

Tijdens de behandeling van het verdrag was men het niet eens kunnen worden over de bewoordingen van sommige rechten, die volgens de meerderheid van de Staten dienden gewaarborgd, maar waarover betwisting was gerezen wegens het bestaan van bepaalde toestanden, eigen aan enkele lidstaten. Deze rechten werden later opgenomen in een aanvullend protocol, dat de 20ste maart 1952 te Parijs werd ondertekend, en dat integrerend deel uitmaakt van het Verdrag. Deze rechten zijn: het recht op ongestoord genot van eigendom, het recht op onderwijs, op het geregeld houden van vrije en geheime verkiezingen.

De specifieke beperkingen, die ik zoëven kon aanstippen, kunnen in bijna elk artikel worden teruggevonden. In artikel 10 wordt bijvoorbeeld voorzien dat eenieder zijn mening vrij mag uiten. In het tweede lid van hetzelfde artikel wordt voorgeschreven: «daar de uitoefening van deze vrijheden plichten en verantwoordelijkheden met zich brengt, kunnen zij worden onderworpen aan bepaalde formaliteiten, voorwaarden, beperkingen of sancties, welke bij de wet worden voorzien...».

Artikel 11 bepaalt «dat éénieder recht heeft op vrijheid van vreedzame vergadering en op vrijheid van vereniging» maar verder wordt gezegd dat «de uitoefening van deze rechten aan geen andere beperkingen kan onderworpen worden, dan die, welke bij de wet voorzien en die in een democratische samenleving nodig zijn». Men kan deze voorbeelden vermenigvuldigen.

Bovendien wordt in artikel 15 een algemene beperkingsmogelijkheid voorzien: in tijd van oorlog of in geval van enige andere algemene noodtoestand, welke het bestaan van de natie bedreigt, kan iedere verdragssluitende partij maatregelen nemen, die niet overeenstemmen met de bepalingen van het verdrag. Er wordt nochtans nadrukkelijk voorgeschreven dat op geen enkel ogenblik en welke ook de ingeroepen omstandigheden wezen, het leven van een mens willekeurig zal mogen aangetast worden, dat niemand in slavernij mag gebracht worden en ten slotte dat niemand veroordeeld zal mogen worden wegens feiten, die niet strafbaar waren op het ogenblik waarop ze gepleegd werden (artikel 15).

Ten slotte bepaalt artikel 63, dat iedere staat bij de bekrachtiging van het verdrag voorbehoud zal kunnen maken wat de toepassing van sommige bepalingen van de overeenkomst op zijn grondgebied betreft. Ik stip onmiddellijk aan, dat verscheidene staten bij de bekrachtiging van het verdrag deze mogelijkheid niet hebben benut, terwijl de andere slechts op bijkomende punten hun voorbehoud uitgesproken hebben.

Ziedaar wat de door het Verdrag gewaarborgde rechten en vrijheden aangaat. Hun bepalingen en hun opsomming is zeker niet revolutionair. En toch zou ik de rechtspracticus ertoe willen aanzetten deze

opsomming nader te bestuderen, omdat zij hem in zijn dagelijks werk van bepaald nut zou kunnen zijn en hem enkele nieuwe horizonten zou kunnen openen.

In het verslag, dat namens de commissie voor buitenlandse zaken, door de Heer De Vleeschauwer werd voorgedragen, wordt nadrukkelijk het volgende verklaard: «De nationale wetgeving kan in sommige gevallen minder ver gaan dan de bepalingen van het Verdrag en in andere gevallen verder. Zij kan zich eveneens er toe beperkt hebben, gelijkaardige of dezelfde rechten te verkondigen, zonder de daden die tegen die rechten en vrijheid indruisen juridisch te sanktionneren... Telkens het een door het Vrijwaringsverdrag gewaarborgd recht of vrijheid betreft, ligt de oplossing voor de hand; inderdaad, de inwerkingtreding van het Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens en van de Fundamentele Vrijheden heeft tot gevolg, dat de erkenning der omschreven rechten en vrijheden in het nationaal recht wordt ingevoerd. Derhalve kunnen de private personen, aan wie die rechten en vrijheden werden verleend, zich daarop beroepen, de eerbiediging ervan eisen en in geval van schending ervan, herstel voor de nationale rechtbanken vorderen».

De bepalingen van het Europees Verdrag, de gewaarborgde rechten en vrijheden, behoren, ingevolge bekrachtiging van het verdrag door ons land, tot ons nationaal recht. Dit sluit in, dat ze voor de nationale rechtbanken kunnen ingeroepen worden en dat laatstvermelde ze moeten toepassen, zelfs indien een tegenstrijdige nationale wetgeving mocht bestaan.

Het ligt niet in mijn bedoeling onze nationale wetgeving te onderzoeken in het licht van het Europees Verdrag. Ik zou echter een klein punt willen aanhalen, dat als voorbeeld kan dienen: in artikel 63d, wordt bepaald, dat «eenieder, die wegens een strafbaar feit wordt vervolgd ten minste volgende rechten heeft: de getuigen ten laste te ondervragen of doen ondervragen en het oproepen en de ondervraging van getuigen ten onlaste te doen geschieden op dezelfde voorwaarden als zulks het geval is met de getuigen ten laste». Elke pleiter heeft reeds de ervaring opgedaan, dat het Openbaar Ministerie in sommige gevallen geen gevolg wil geven aan de vraag van de verdediging bepaalde getuigen ten onlaste op te roepen. Het is niet verboden getuigen op te roepen. Het Openbaar Ministerie weigert alleen zijn medewerking, zodat de betichte verplicht is zelf de getuigen te laten oproepen, hetgeen hem dikwijls grote kosten berokkent. Ik meen, dat voornoemd artikel van het Verdrag, de betichte in staat stelt te eisen dat de getuigen ten onlaste door het Parket zouden gedagvaard worden om ter zitting aanwezig te zijn en dat bij eventuele weigering de schending van de rechten van de verdediging kan ingeroepen worden, temeer daar artikel 13 van het Verdrag bepaalt dat diegene, wiens rechten geschonden worden, recht heeft op de daadwerkelijke hulp van een nationale instantie. Ik zou nog kunnen wijzen op de problemen die oprijzen bij een nadere ontleding van artikel 123 sexies van het strafwetboek in het licht van de bepalingen van het Verdrag. Een verhaal werd trouwens bij de Commissie aanhangig gemaakt en is thans in onderzoek, nadat het ontvankelijk werd verklaard.

Nadat ik aldus heb onderzocht welke rechten en vrijheden het voorwerp uitmaken van Verdrag en Protocol, kom ik tot de ontleding van de instellingen tot uitoefening van het kollektief toezicht. We bedoelen in de eerste plaats de Europese Commissie voor de Rechten van de Mens, vervolgens het Europees Hof voor de Rechten van de Mens. Naast de Commissie en

het Hof speelt het Comité van Ministers van de Raad van Beroep als uitvoerend orgaan een belangrijke rol.

Het is van minder belang de juiste samenstelling van deze lichamen te kennen, evenmin hoe de zittingen verlopen, door wie het secretariaat wordt waargenomen en dergelijke andere bijzonderheden van materiële organisatie meer.

Ik zal deze punten dan ook niet behandelen. Wel wens ik de aandacht te vestigen op de wijze waarop de leden van de Commissie en het Hof worden aangeduid.

De leden van de Commissie worden gekozen door het Comité van Ministers bij de Raad van Europa op een lijst van namen, welke wordt opgemaakt door het Bureau van de Raadgevende Vergadering van de Raad van Europa, op voorstel van de nationale groepen in deze raadgevende vergadering. De leden van het Hof daarentegen worden door de Raadgevende Vergadering bij de Raad van Europa gekozen, uit een lijst ingediend door de leden van deze Raad. Men heeft er dus naar gestreefd het Hof minder afhankelijk te maken van de invloed van het Comité der Ministers, dus van de uitvoerende macht der onderscheiden staten.

De bevoegdheid van Commissie en Hof zijn volkomen verschillend. De Commissie veroordeelt niet; zij onderzoekt en brengt verslag uit. Het Hof daarentegen zegt het recht, beslist en veroordeelt. Bovendien kan een geschil slechts bij het Hof aanhangig worden gemaakt, nadat de Commissie haar advies heeft gegeven. Het oordeel van het Hof is een uiteindelijk stadium, dat slechts zelden zal bereikt worden. Welke geschillen zullen aan de Commissie en het Hof kunnen voorgelegd worden? Het antwoord op deze vraag is verstrekkend. In een zeer degelijke studie over de werking van de instellingen, zoals voorzien door het Europees Verdrag, zegt Marcel Merle desbetreffend het volgende: «De voorbereidende werkzaamheden laten het besluit toe, dat de bevoegdheid van de commissie zich tot om het even welke juridische handelingen uitstrekt (en des te meer tot de eenvoudige feitelijkheden), of het nu individuele, reglementaire, wetgevende of rechterlijke handelingen betreft».

Wat hier gezegd wordt over de Commissie, geldt ook voor de bevoegdheid van het Hof.

Deze bevoegdheid strekt zich uit tot alle daden, die een schending van de door het Verdrag gewaarborgde rechten inhouden. Het zal dus mogelijk zijn een wetgevende bepaling of een gerechtelijke beslissing aan de censuur van de Commissie en het Hof voor de Rechten van de Mens te onderwerpen.

Hieruit volgt, dat het principe van het rechterlijk gewijsde op nationaal plan kan teniet gedaan worden door een verhaal vóór de Commissie en het Hof, die hierdoor als het ware op internationaal gebied een hoge rechtsmacht vormen, waaraan de nationale rechtsmachten ondergeschikt zijn.

Op welke wijze zullen nu de geschillen bij de Commissie en het Hof kunnen angebracht worden?

Het is onmogelijk een geschil bij het Hof aanhangig te maken zonder voorafgaande raadpleging van de Commissie.

De geschillen zullen bij de Commissie in de eerste plaats door de verdragsluitende partijen angebracht worden: zij zullen elke vermeende niet nakoming van de bepalingen van het verdrag door een andere verdragsluitende partij bij de Commissie aanhangig kunnen maken. Bovendien kan de Commissie de verzoekschriften behandelen uitgaande van natuurlijke of rechtspersonen, groepen of organisaties, die beweren het slachtoffer te zijn van de schending, door één van de verdragsluitende partijen, van gewaarborgde

rechten en vrijheden. Het Verdrag schrijft echter voor dat deze verzoekschriften slechts ontvankelijk zullen zijn, zo de aangevallen Staat een verklaring heeft afgelegd, waarbij hij de individuele verzoekschriften erkent.

Het strekt ons land tot eer, dat het zonder voorbehoud de ontvankelijkheid van individuele verzoekschriften heeft erkend en aldus heeft bijgedragen tot de mogelijkheid het Europees Verdrag een daadwerkelijke toepassing te verzekeren.

De Commissie rangschikt de klachten. Ze verwijdt deze die klaarblijkelijk onontvankelijk zijn. Ze voert een tegensprekelijk onderzoek, wanneer ze meent dat de klachten ten gronde behandeld moeten worden. Terzelfdertijd poogt ze een minnelijke schikking tot stand te doen komen. Zo de zaak in der minne kan geregeld worden, publiceert ze een kort verslag, waarin een bondige uiteenzetting der feiten wordt gegeven en de bekomen oplossing wordt aangeduid. Zo geen oplossing kan bereikt worden stelt de Commissie een verslag over de feiten op en geeft ze haar mening te kennen betreffende de vraag of de vastgestelde feiten neerkomen op een schending van de verplichtingen, die krachtens het verdrag op de contracterende staat rusten. Dit verslag wordt overgemaakt aan het Comité der Ministers, met de door de Commissie nodig geachte aanbevelingen.

Op dat ogenblik treedt de zaak in een nieuw stadium. Ze kan thans aan het Hof voorgelegd worden. Het Hof kan echter niet over een individueel verzoek uitspraak doen. Alleen de Commissie en de Verdragsluitende Staten, kunnen het geschil aan het Hof onderwerpen. De uitspraak van het Hof is beslissend. De Verdragsluitende Partijen verbinden zich er toe, in de geschillen, waarin ze partij zijn, zich te houden aan de beslissingen van het Hof. Maar zo het blijkt dat het slachtoffer tengevolge van zijn nationale wetgeving geen volledig rechtsherstel kan bekomen, zal het Hof een billijke genoegdoening kunnen toestaan.

Dit is een zeer belangrijk punt. Het zal mogelijk zijn een staat er toe te veroordelen zijn slachtoffer een schadevergoeding te betalen voor het geleden nadeel, zelfs zo dit nadeel ontstaat door het optreden van deze staat in zijn wetgevende functie. Ons land kende totnogtoe niet de verantwoordelijkheid van de staat voor de daden van de wegeventde macht. Voortaan kan hij geldelijk aangesproken worden ingevolge het uitvaardigen van een wet. Dit betekent in ons nationaal recht een uitzonderlijke vernieuwing, waarvan het belang niet genoeg kan onderstreept worden.

We kunnen het betreuren, dat het Hof de macht niet bezit de wettelijke bepalingen, die in strijd zijn met deze van het Europees Verdrag, te vernietigen. De staatsapparaten hebben dergelijke vernietigende macht niet willen aanvaarden. Ik meen echter, dat de betrokken Staten bij een loyale uitvoering van het Verdrag tot plicht hebben hun wetgeving te wijzigen, zo het Hof vaststelt, dat deze met de gewaarborgde rechten en vrijheden in strijd is.

Waarin bestaat nu de rol van het Comité der Ministers? Zo een zaak na het advies van de Commissie, niet binnen een termijn van drie maanden bij het Hof aanhangig wordt gemaakt, neemt het Comité der Ministers een beslissing over de vraag of het Verdrag al dan niet geschonden werd. In bevestigend geval stelt het een termijn vast, waarbinnen de voorzien maatregelen door de betrokken Staat dienen uitgevoerd. Indien deze maatregelen niet uitgevoerd worden, bepaalt het Comité welk gevolg aan zijn oorspronkelijke beslissing dient gegeven en maakt het tevens zijn verslag bekend.

Zo de zaak bij het Hof aanhangig wordt gemaakt, zal het Comité de beslissingen van het Hof ten uitvoer moeten brengen.

Ziedaar, Mevrouwen, Mijne Heren, het mechanisme van het Europees Verdrag nopens de Rechten van de Mens.

En zo kom ik tot de vraag, die ik mij bij de aanvang van mijn uiteenzetting heb gesteld. Wat is de betekenis van dit wapen dat de Raad van Europa ons gegeven heeft tot behoud van de waarden, die ons vasteland als de grondslagen van zijn geestelijk patrimonium beschouwt? Biedt dit verdrag ons voldoende bescherming tegen het opduiken van praktijken, die strijdig zijn met onze fundamentele rechten en vrijheden?

Ik meen hierop tegelijkertijd bevestigend en ontkenkend te mogen antwoorden. Het Verdrag biedt ons een prachtig middel van collectieve waarborg, dat in normale tijden, mits een loyale uitvoering van de beslissingen der hoge rechtsorganen, werkelijke resultaten kan bereiken. Geen enkele verdragsluitende staat zal een veroordeling door het Hoger Hof willen oplopen. Griekenland, bijv. heeft een verzoekschrift tegen Groot-Brittannië ingediend betreffende de willekeurige behandeling van een groep Cypriotische patriotten. De Commissie heeft een onderzoek bevolen. Dit onderzoek heeft nooit plaats gegrepen, daar onmiddellijk een praktisch resultaat werd bereikt, dat een einde maakte aan de willekeur der Britse legeroverheden. In geval van werkelijke, opvallende schending van de rechten van de mens zou een dergelijke veroordeling al te smadelijk zijn. In geval van twijfel, zou de beslissing van het Hof afgewacht worden en nadien zeker door de betrokken staat uitgevoerd worden.

Wanneer het democratisch systeem behoorlijk functioneert en zich in de staat geen machten vormen, die aan de democratische controle ontsnappen; wanneer de betrokken staat werkelijk een rechtsstaat is, vormt het Verdrag ontegensprekelijk een goede bescherming.

De toestand wordt anders wanneer de rechtsstaat verdwijnt; wanneer in de staten sommige groepen hun macht bevestigen en zich buiten elk toezicht plaatsen; wanneer leger en politie een almachtige plaats gaan innemen; wanneer binnen één staat het gewettigd gevoelen of streven van een volksgroep onderdrukt wordt door een andere volksgroep met ontwikkeling van een scherp nationalisme of een duister racisme.

Op dit ogenblik wordt het beroep op het Europees verdrag van de Rechten van de Mens een utopie, die geen enkele bescherming zal verlenen.

De evolutie van de verhoudingen in West-Europa is hiervoor kenschetsend. Groot-Brittannië was in koloniale moeilijkheden gewikkeld. De inwendige democratie, de eerbied voor het recht, de ondergeschiktheid van het leger aan het burgerlijk gezag, waren waarborgen voor een loyale uitvoering van het Verdrag. Groot-Brittannië bekrachtigde het Europees Verdrag en voerde de aanbevelingen van de Europese Commissie uit. Frankrijk geraakte daarentegen in 1954 in de Algerijnse oorlog verwickeld, na een verleden van rechtsverkrachting en herhaalde schending van de politieke en individuele rechten van de Muselmanse bevolking in Algerië. De inwendige democratie werd hoe langer hoe meer aangetast; het leger en sommige belangengroepen kwamen er toe, buiten elke controle van de natie, op te treden en de militaire doelmatigheid boven de eerbied voor het recht en de rechten van de mens te stellen.

Frankrijk bekrachtigde het Europees Verdrag niet, zodat dit land, dat aan de basis ligt van de uitwerking van het Verdrag, door zijn politieke ontmanteling en

het nadien oprijzend nationalisme, buiten de werking van het Verdrag is gaan staan.

Laat in één of ander land van de Europese gemeenschap eenzelfde gespannen toestand ontstaan, en onmiddellijk zou een inmenging in de zogenoemde « nationale aangelegenheden », een krenking van de nationale trots door het beschermen van een verfoeide minderheid, kunnen leiden tot de ontmanteling van het mooie juridische gebouw, dat voor ons opgetrokken werd.

De eerbied voor de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden is het produkt van een samenleving. Alleen een volkomen democratie kan deze eerbied in stand houden. Alleen onze waakzaamheid kan er voor instaan, dat de voorwaarden voor een gunstige uitoefening van de bepalingen van het Verdrag van de Rechten van de Mens, blijven bestaan.

Waakzaam tegenover elke willekeur, tegenover elk machtsmisbruik tegenover het stilaan groeien van een politie-apparaat, dat alle uitingen der samenleving aan zijn toezicht wil onderwerpen. Het loont de moeite in het boek, dat onze Franse confrater, Meester Alec Mellor, in 1949 aan de « Geschiedenis van de Foltering » wijdde, na te gaan hoe geleidelijk van kwaad tot erger, over een tijdspanne van twintig jaar, het beperkte « passage à tabac » uitgroeide tot het gebruik van welbepaalde folterpraktijken; hoe de medeplichtigheid van een sensatiepers en de lankmoedigheid van het openbaar gezag het groeien van een vreselijk kwaad in de hand werkte.

Die lektuur bewijst dat wij van het kleinste symptoom af moeten optreden als chirurgen, die een rotte plek uitsnijden. Wij moeten reageren tegen onaanvaardbare ondervragingsmethodes, zelfs zo deze geen slagen of verwondingen meebrengen. Wij moeten reageren tegen praktijken waarbij rijkswachters burgers, zelfs indien deze schuldig zijn aan overtredingen of wanbedrijven, met de handen op het hoofd doen neerknielen. Wij moeten reageren wanneer de uitvoerende macht naar elke vergadering, die de heersende opvattingen in de weg staat, rijkswachters stuurt om de indentiteit der aanwezigen te controleren. Wij mogen niet aarzelen ons studiecabinet te verlaten, voor meer praktische beslommeringen, wanneer sommige groepen of partijen in hun programma of hun aktie een veelbetekenend misprijzen voor een democratische ordening aan de dag leggen.

Zo wij de moed hebben deze werkelijkheid onder ogen te zien en zo wij er in slagen een democratische rechtsstaat in stand te houden, kunnen wij met vertrouwen een beroep doen op de waarborgen, die het Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens en van de Fundamentele Vrijheden ons biedt. Dan alleen zal dit enig juridisch bouwwerk ons een voldoende bescherming bieden.

(1) A.C. — Iste zitting — C.R. II, blz. 4-7.

(2) Verslag Commissie van Buitenlandse Zaken, Senaat, Stukken, zitting 1952-53, 29-10-1953, blz. 2.

(3) Ibidem, blz. 2.

(4) De tekst van het verdrag is gehecht aan de Memorie van toelichting tot het wetsontwerp houdende goedkeuring van het Verdrag, Senaatsstukken, zitting 1952-53, 6 mei 1953.

(5) Buttgenbach en Bachmann, Les Droits Fondamentaux des personnes et des groupes sociaux (Rev. de Droit Int. et Comp. 1950/152).

(6) Verslag Commissie van Buitenlandse Zaken (Kamerstukken, zitting 1954-55, 3 februari 1955, blz. 3).

(7) Verslag Senaat, supra, blz. 21.

(8) Idem, blz. 3.

(9) Marcel Merle, « La Convention Européenne des droits de l'homme et des libertés fondamentales (Rev. Dr. Public et des Sc. Pol., 1959/709).

(10) Idem, blz. 706.

(11) Verslag Kamer, supra, blz. 10.

(12) Marcel Merle, supra, blz. 718, nota (26).

(13) Verslag Kamer, supra, blz. 13.

(14) Alex Mellor, « La Torture », 1949, blz. 229 tot 247.

(15) J.T. « Echos », 1959/727.

Na deze spreekbeurt volgde het

Antwoord van Mr. A. BAYART

Voorzitter van het Vlaams Pleitgenootschap bij de balie te Brussel.

De eerste bekommernis van de spreker in een openingszitting is het kiezen van een onderwerp, en er stelt zich hier voor hem een enigszins netelige vraag.

Enerzijds is de spreker een advocaat en hij treedt op in die hoedanigheid. Hij verschijnt in advocatentoga op een zitting ingericht, niet door ergens een gezellige vriendenkring van advocaten, maar door een genootschap dat officieel door de Balie erkend wordt. Hier te Brussel zien zich de twee Nederlands- en Frans-talige Conferenties van de Jonge Balie, door de Raad van de Orde gelast met taken die van niet te onderschatten belang zijn voor de inwendige organisatie van de Balie.

Zij nemen actief deel aan het inrichten van de pleitoefeningen die voor de stagiaires een beroepsverplichting uitmaken en de voorzitters van die Conferenties zijn in die hoedanigheid lid van de Commissie voor de stage waarin onder meer de inschrijving van de stagiaires op de tabel van de orde wordt besproken. De aard van ons gezelschap geeft aldus aan Uw optreden hier een uitgesproken professioneel karakter.

Hierbij komt nog dat deze vergadering officieel bijgewoond wordt door hoge personaliteiten uit de juridische wereld. Dit alles moet op het eerste gezicht de spreker er toe aanzetten een technisch juridisch onderwerp te kiezen.

Daartegenover staat dan het feit dat deze vergadering open staat voor het publiek en dat Uw rede zich tot dat publiek moet richten. Vandaar de twee strekkingen die tegenover elkaar zijn gaan staan zowel in de schoot van het Vlaams Pleitgenootschap als in die van de andere Conferenties hier te lande: men kiest een juridisch onderwerp of integendeel een algemeen filosofisch, historisch of literair onderwerp. Beide stellingen zijn althans hier te Brussel in overtuigde bewoordingen verdedigd en in energieke bewoordingen bestreden geweest.

Sinds enige jaren vertoont zich in het Vlaams Pleitgenootschap de neiging om tot een vergelijk te komen. Men kiest een historisch of literair onderwerp dat echter een nauw verband vertoont met het juridische leven of men snijdt een juridisch probleem aan waaraan het publiek niet onverschillig kan blijven. Deze laatste oplossing is de Uwe geweest. Het is niet de enige mogelijke oplossing. Een uniforme zich altijd opdringende formule schijnt me trouwens niet gewenst. Maar één zaak staat vast: Uw keuze is een zeer gelukkige keuze.

«Eenvoudigweg gelukkig» is echter een niet volledig juiste kwalificatie. U hebt immers niet alleen een geschikt maar daarbij een mooi onderwerp gekozen. Niets raakt nauwer de essentie zelf van ons beroep dan de rechten van de mens en hun verdediging. Dit is het waardoor ons beroep niet alleen een beroep maar tevens een zending is en dat maakt dat, wanneer we de rechten van ons beroep verdedigen, wij heel wat anders doen dan strijden voor de voorrechten van een soort corporatie waartoe wij zouden behoren. De belangen van de balie verdedigen is altijd strijden voor een beginsel.

* * *

De geschiedenis van het Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens en de fundamentele vrijheden is interessant. Wie naïef kennis neemt van de in dit verdrag gewaarborgde rechten, kan geneigd zijn te denken dat, waar het ging om West-Europese landen, men hier niets anders deed dan open deuren open gooien.

De geschiedenis van het Verdrag toont echter voldoende dat de toestand gans anders is. Het ontwerp van het Verdrag heeft weerstand ontmoet. De tekst van het Verdrag bevat belangrijke beperkingen en bij het ondertekenen van het Verdrag hebben verschillende staten nog een bijkomend voorbehoud gemaakt.

Deze weerstand en die beperkingen bewegen zich echter niet noodzakelijk op het vlak van de rechten van de mens en dit is meer bepaald het geval voor de volgende twee punten.

U hebt vooreerst onderlijnd dat de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties aangenomen, een opsomming bevat van, indien men mij toelaat mij zo uit te drukken, niet alleen «liberale» maar ook sociale rechten, en dat daartegenover het Europees Verdrag dat wij hier bespreken alleen de «liberale» rechten waarborgt, en de sociale rechten totaal onbesproken laat.

Het zou m.i. totaal verkeerd zijn hierin een uiting te zien van een reactionaire neiging om tot XIXe eeuwse liberale begrippen terug te keren. Deze beperkingen in het Europees verdrag zijn zeer goed uit te leggen op grond van technische beschouwingen die zich onweerstaanbaar opdringen. Enerzijds is, in hoofde van de nationale overheidsorganen, het eerbiedigen van de «liberale» rechten, hoofdzakelijk een *laten*, terwijl het eerbiedigen van de sociale rechten eventueel een *doen* vereist. Anderzijds was, zoals U hebt laten merken de verklaring van de Verenigde Naties een sanctieloze, en dus nogal platonische stellingname terwijl het Europees Verdrag een daadwerkelijke bescherming inhoudt.

Nemen we nu b.v. artikel 23 § 1 van de Universele Verklaring van 10 december 1948.

Deze paragraaf luidt als volgt: «Eenieder heeft recht op arbeid, op de vrije keuze van zijn arbeid (dit schijnt meer een «liberaal» dan een sociaal recht te zijn), op billijke en bevredigende arbeidsvoorwaarden en op de bescherming tegen werkloosheid». Dergelijke verklaring zal uiteraard louter platonisch blijven en niet eens vatbaar zijn voor enige sanctie zolang niet op bepaalde wijze vastgelegd wordt hoe de werkloosheid bestreden zal worden, welke steun men aan de werklozen zal verschaffen, en welke minimum-arbeidsvoorwaarden men zal garanderen. De ervaring die wij hebben van onze nationale sociale wetgeving leert ons dat een voldoende nauwkeurige bepaling van deze diverse elementen een ingewikkeld stelsel vereist van wetten en reglementen.

In de huidige stand van zaken was het bereiken van verstandhouding en eenvormigheid op dit gebied een onbegonnen werk.

Deze realistische bekommernis te vermijden louter theoretische beginselen in positiefrechtelijke teksten in

te lassen is trouwens ook hier vreemd geweest aan het feit dat, toen in 1954 de herziening van onze Grondwet in het Parlement werd besproken, het vermelden van dergelijke sociale rechten door de meerderheid als ongewenst werd beschouwd.

Een tweede moeilijkheid betrof het inrichten van een internationale jurisdictie. Ook hier meen ik dat deze moeilijkheid veel meer van technisch juridische dan van ideologische aard is. Een kenschetsende reactie hieromtrent is die geweest van de Belgische Raad van State. In zijn advies gevoegd bij het wetsontwerp houdende goedkeuring van het beschermingsverdrag spreekt de Raad van State zich als volgt zonder voorbehoud gunstig uit ten opzichte van de inhoud van de gegarandeerde rechten:

«Tegen de door België aangegane verbintenis om »aan ieder d'e onder zijn rechtsmacht ressorteert, de »rechten en vrijheden te waarborgen welke in de titel »I van het Verdrag en in de artikelen 1, 2 en 3 van »het additioneel protocol zijn vastgesteld, kan in juri- »disch opzicht geen enkel bezwaar worden ingebracht.

«Zodanige rechten en vrijheden zijn immers, of wel »in de Grondwet zelf (Grondwet, titel II. — De Belgen »en hun rechten, art. 7 tot 24; titel III, hoofdstuk I. »— «De Kamers, artikelen 32 tot 59; titel II, hoofd- »stuk III. — «Van de rechterlijke macht, artikelen »92 tot 107) neergelegd, of wel hebben zij erkenning »gevonden in wetteksten die over het algemeen zeer »oud zijn en reeds lang in het Belgisch rechtspatri- »monium zijn opgenomen (rechten van de verdediging, »geen terugwerkende kracht voor de strafwet, recht »op het huwelijk) ».

Dit advies wordt ietwat reticenter waar het gaat om het aanvaarden van een supranationaal rechtsprekend college. Hieromtrent luidt het als volgt:

«De vraag naar de grondwettelijkheid rijst eveneens »in verband met de erkenning door België van de be- »voegdheid van internationale rechtscolleges — Euro- »pees Hof voor de rechten van de mens — om kennis »te nemen van de geschillen aangaande de wijze waar- »op België de verbintenissen uitvoert welke zijn toe- »treding tot het Verdrag en het additioneel protocol »hem oplegt. Ook hier is de beperking van de sou- »vereiniteit van de verdragsluitende Staten onbe- »twistbaar ».

«De rechtsleer blijft verdeeld over de vraag of, bij »ontstentenis van een herziening van de grondwet, het »sluiten door België van internationale akkoorden of »het toetreden tot supranationale organismen welke »voor ons land beperkingen van zijn soevereiniteit »medebrengen, wel met de vereisten van onze staats- »regeling te verenigen zijn ».

Na echter opgemerkt te hebben dat de wetgevende kamers de Europese steenkolen- en staalgemeenschap met de daarin opgerichte hoge overheid en Internationaal Gerechtshof niet onverenigbaar met onze grondwet hadden geacht, besluit de Raad van State als volgt:

«De beperkingen van de soevereiniteit waarin Bel- »gië bij het Verdrag tot bescherming van de rechten »van de mens en de fundamentele vrijheden en bij het »additioneel protocol heeft toegestemd, hebben geen »strenger karakter dan die welke onlangs zijn aan- »vaard ».

U hebt, Mr. De Kock, betreffende dit probleem en de weerstand die er mede gepaard ging, een zeer interessante opmerking gemaakt wanneer U hebt onderlijnd hoe de Raadgevende Vergadering een veel vooruitstrevende houding heeft aangenomen, dan het Comité der Ministers. Men mag wel tot het besluit

komen dat Parlementarisme geen ijdel begrip is, wanneer men constateert hoe, zonder onderscheid van landen of van partijen, de parlementairen spontaan een minder nationalistische of etatistische houding hebben aangenomen dan de dragers van de uitvoerende macht.

* * *

Buiten de twee hier besproken punten zijn er nog andere moeilijkheden, beperkingen of zelfs onthoudingen ontstaan die ditmaal onbetwistbaar een verband vertonen met ideologische problemen betreffende de rechten van de mens. Het is opvallend hoe de meeste van deze moeilijkheden betrekking hebben op het probleem van het onderwijs. Artikel 2 van het bijkomend Protocol van Parijs bepaalt:

«Niemand zal het recht op onderwijs worden ont- »zegd. Bij de uitoefening van alle functies welke de »Staat in verband met de opvoeding en het onderwijs »op zich neemt, zal de Staat het recht eerbiedigen van »de ouders om (voor hun kinderen) zich van die op- »voeding en van dat onderwijs te verzekeren welke »overeenstemmen met hun eigen godsdienstige en »philosophische overtuigingen ».

Nu hebben we als eerste nogal indrukwekkende ontgoocheling het feit dat al de leden van de Raad van Europa weliswaar het verdrag hebben ondertekend maar dat Frankrijk nog altijd achterwege blijft met de ratificatie er van. Nu is deze onthouding wellicht te wijten aan de bijzondere moeilijkheden waarmede dit land voor 't ogenblik te kampen heeft. Niettemin is deze onthouding officieel gegrond op bezwaren tegen voormeld artikel 2, en dit is zeker geen loutere fictie wanneer men ziet dat voor 't ogenblik dit probleem in Frankrijk weer aan het opslaan is.

Men is ook nog getroffen geworden door de constatacie dat de meeste voorbehouden die bij het ondertekenen of bij het ratificeren van het Verdrag werden geformuleerd tegen dit artikel 2 van het Protocol gericht zijn.

Het Verenigd Koninkrijk Groot-Brittannië en Noord-Ierland formuleerde een voorbehoud dat echter, op typisch Angelsaksische wijze, veel meer pragmatisch dan ideologisch was. De heer Anthony Eden verklaarde dat zijn land het beginsel van artikel 2 slechts aanvaardde voor zover het verenigbaar is met het voorzien in doeltreffend onderwijs en doeltreffende opvoeding en het vermijden van buitensporige openbare uitgaven.

Het ideologisch karakter is echter duidelijk in het voorbehoud door andere landen gemaakt.

Turkije stipuleerde dat artikel 2 van het Protocol geen afbreuk kon doen aan de Turkse Wet van 3 maart 1924 betreffende de éénmaking van het onderwijs.

Griekenland liet gelden dat het woord «philosophische » dat voorkomt in de tweede volzin van artikel 2, in Griekenland zou worden toegepast in overeenstemming met de desbetreffende bepalingen in de binnenlandse wetgeving.

Zweden verklaarde het reglement in stand te houden volgens hetwelk vrijstelling van de verplichting tot het volgen van het onderwijs van de christelijke leer in de openbare scholen slechts kon worden verleend ten behoeve van de kinderen van een andere godsdienstbelijdenis dan die van de Zweedse kerk, voor wie een bevredigend godsdienstonderwijs is georganiseerd.

Men kan dus bemerken dat bezwaren tegen artikel 2 van het Protocol zijn ontstaan die enerzijds gegrond zijn op laïcisme en anderzijds op antilaïcisme.

België heeft betreffende dit artikel 2, zoals trouwens betreffende geen enkel der fundamentele rechten die in het Verdrag of in het Protocol worden opgesomd, enig voorbehoud gemaakt. Het is immers een feit dat het tolerantiebeginsel door artikel 2 verkondigd in overeenstemming is met de hier ten lande heersende openbare mening en dat het de grondslag uitmaakt van het alhier ontstane schoolpact. Dat niettemin periodisch hieromtrent spanningen ontstaan is, meen ik, hierdoor te verklaren dat de vrijheid van onderwijs op een louter negatieve « liberale » wijze kan worden opgevat of integendeel op een meer positieve sociale wijze.

De louter negatieve « liberale » optiek vinden we in artikel 17, 1ste alinea van onze Grondwet die luidt :

« Het onderwijs is vrij; elke preventieve maatregel » is verboden; de bestraffing van de misdrijven wordt » alleen bij de wet geregeld ».

Gezien echter de technische en dienvolgens de financiële behoeften van het onderwijs is deze vrijheid volkomen illusorisch indien het vrij onderwijs geen subsidies ontvangt. De doeltreffende garantie van deze vrijheid eist dus van de Staat niet alleen een « liberaal » *laten* maar daarbij een sociaal *doen*.

Artikel 17 alinea 2 van onze Grondwet bevat hieromtrent de louter formele bepaling : « Het openbaar onderwijs, op 's lands kosten gegeven, wordt eveneens bij de Wet geregeld ». Vertrekt men van het standpunt volgens hetwelk een grondwet geen platonische beginselen maar slechts positieve rechtsregels moet bevatten, dan is er inderdaad niets aan ons artikel 17 bij te voegen. Het gevolg is dan echter dat het onderwijsprobleem periodisch het voorwerp zal moeten uitmaken van wetgevende bepalingen met de onvermijdelijk voorafgaandelijke parlementaire debatten en de hiermede samengaande spanningen in de publieke opinie. Het is echter duidelijk dat een meer diepgaande principiële grondwettelijke bepaling toch niet van aard zou zijn zulks te verhinderen.

Vooraleer nu verder de toestand van België te onderzoeken ten aanzien van het Europees beschermingsverdrag is het moeilijk aan de bekoring te weerstaan nog eens eventjes een vlug kijkje te slaan op de reserves door andere landen geformuleerd om te zien of niet ergens de ene of andere pikante eigenaardigheid te vinden is. En die is er ook. Noorwegen heeft een voorbehoud gemaakt betreffende artikel 9 van het Verdrag dat betrekking heeft op de vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst. Dit voorbehoud luidt als volgt : « Daar artikel 2 van de Noorse Grondwet » van 17 mei 1814 een bepaling inhoudt naar luid waar » van de Jezuiten niet worden geduld, wordt met » betrekking tot de toepassing van artikel 9 van het » Verdrag, een overeenkomstig voorbehoud gemaakt. » We mogen hieruit besluiten dat werken over de geschiedenis van het Gezelschap Jesu in Noorwegen niet van alle aantrekkelijkheid onthloot moeten zijn voor liefhebbers van zwarte romans.

Het was echter te verwachten van een volk zoals het Noorse dat het vlug bewust zou worden van het enigszins eigenaardige van dit voorbehoud.

Ook liet op 4 december 1956 de Noorse Minister van Buitenlandse Zaken aan de Secretaris Generaal van de Raad van Europa weten dat dit voorbehoud ingetrokken was ten gevolge van de afschaffing van voormelde grondwettelijke bepaling.

* * *

Willen we nu meer bepaald over België spreken dan kunnen we vooreerst met genoegen vaststellen dat

ons land eigenlijk betreffende geen enkel artikel enig voorbehoud heeft menen te moeten maken en dit om de redenen die onze Raad van State heeft aangeduid, hetzij dan toch het volgende : Artikel 63 § 1 van het Verdrag bepaalt :

« Iedere Staat kan, ten tijde van de bekrachtiging » of op elk later tijdstip door middel van een kennis » geving gericht aan de Secretaris-Generaal van de » Raad van Europa verklaren, dat dit Verdrag van » toepassing zal zijn op alle of op één of meer van » de gebieden voor welker buitenlandse betrekkingen hij » verantwoordelijk is. »

Bij het mededelen van onze ratificatie van het Verdrag verklaarde de heer Spaak dat voor het geval dat België in de toekomst een verklaring zou afleggen strekkende tot de toepassing van het Verdrag op gebieden waarvan het de internationale betrekkingen verzekert, onze Regering deze verklaring zou kunnen laten vergezellen door die reserves welke zich, met inachtneming van de plaatselijke behoeften, zouden opdringen.

België heeft verder geen verklaring afgelegd waardoor het Verdrag op de overzeese gebieden toepasselijk zou worden. Het had zulks nochtans zonder groot bezwaar kunnen doen. Immers artikel 63 alinea 3 bepaalt uitdrukkelijk dat op dergelijke gebieden de bepalingen van het Verdrag toegepast worden met inachtneming van de plaatselijke behoeften. Dat zulks niet gebeurde is wellicht te wijten aan de irritatie die wij ondervonden bij het voortdurend aanhoren van moraliserende lesjes die ons, met volledig zuivere bedoelingen, hiervan zijn wij ten volle overtuigd, van over de oceanen werden toegestuurd. Men kon dus vrezen dat de voorbehouden die men redelijkerwijze had moeten formuleren, dadelijk tot propagandamiddelen tegen ons omvormd zouden worden.

Dit alles is nu wel enigszins te betreuren en wij moeten nu hopen dat wij van de wordende onafhankelijke Kongostaat zullen bekomen dat hij er in toestemmen zich te verbinden de beginselen van het Beschermingsverdrag na te leven.

Betreffende een ander punt nog stelt zich voor België een probleem. Artikel 7 van het Verdrag bepaalt :

1. « Niemand kan worden veroordeeld wegens een » handelen of nalaten, dat geen strafbaar feit naar » nationaal of internationaal recht uitmaakte ten tijde » dat het handelen of nalaten geschiedde. Evenmin zal » een zwaardere straf worden opgelegd dan die, welke » ten tijde van het begaan van het strafbare feit van » toepassing was. »

2. « Dit artikel staat niet in de weg van het vonnis » en de straf van iemand, die schuldig is aan een handelen of nalaten, hetwelk ten tijde dat het handelen » of nalaten geschiedde, een misdrijf was overeenkomstig de algemene rechtsbeginselen welke door de » beschaafde volken worden erkend. »

Tegen deze alinea 2 maakte de Duitse Bondsrepubliek een voorbehoud gesteund op artikel 103 lid 2 van haar Grondwet, dat luidt :

« Een daad kan slechts gestraft worden indien de » wet haar strafbaar heeft gesteld vooraleer ze werd » bedreven. »

Wij kennen een soortgelijke bepaling, niet in onze Grondwet, maar in artikel 2 van ons Strafwetboek.

Deze bepaling wordt nochtans in het Belgische rechtsbewustzijn aangevoeld als een soort grondwettelijke regel, zo zelf dat de heer De Vleeschauwer in zijn verslag aan de Kamer van Volksvertegenwoordigers verklaarde : « Sommige leden van Uwe Commissie

» zijn echter van mening dat de bepaling bevat in het » tweede lid van artikel 7 een nieuwigheid betekent » welke niet verenigbaar is met onze Grondwet. » Hij voegde hier echter aan toe: « Uwe Commissie keurt » niettemin bedoelde tekst goed doch vroeg aan de » Regering de interpretatie welke zij denkt er te moeten of te mogen aan geven mede te delen. »

Gezien het belang van deze interpretatie lijkt het hier gepast ze in extenso weer te geven:

« In het eerste lid (van artikel 7) wordt het beginsel van de niet-terugwerkende kracht van de strafwetten bekrachtigd. Dit beginsel komt in het Belgisch recht voor in artikel 2 van het Wetboek van Strafrecht. »

« Het tweede lid vormt een uitzondering op het voorgaande lid. De oorsprong ervan wordt duidelijk aangeduid in een verslag van het Comité van deskundigen dat met het opmaken van het ontwerp van Verdrag was belast:

« Met betrekking tot het beginsel van de niet-terugwerkende kracht der strafwetten, stelt het Comité er prijs op te verklaren dat die tekst niet slaat op de wetten die, in de geheel uitzonderlijke omstandigheden na de tweede wereldoorlog, werden aangenomen tot beteugeling van oorlogsmisdaden en van handelingen van verraad en samenwerking met de vijand, en dat hij geen enkele rechtskundige of zedelijke veroordeling van die wetten beoogt. »

« Die tekst, die in een voorbereidingsstadium werd opgemaakt, toen artikel 17 alleen het eerste lid omvatte, moest, volgens de bedoeling van de deskundigen, als een interpretatie worden beschouwd. Hij bleek echter geen voldoende juridische waarde te hebben. Die overweging heeft de Regering van het Verenigd Koninkrijk, ingevolge het verslag van het Comité van deskundigen, er toe aangezet te vragen dat het tweede lid in artikel 7 zou worden ingevoegd. »

« Het tweede lid heeft hoofdzakelijk ten doel, te verhinderen dat twijfel kan ontstaan nopens het wettig karakter van de bestraffing van oorlogsmisdaden, van verraad en van collaboratie met de vijand. Met het oog op de toekomst is zijn bestaan geen hinderpaal voor de Belgische wetgeving om zonder enig voorbehoud het beginsel te huldigen dat de strafwetten geen terugwerkende kracht hebben. » Er bestaat dus geen aanleiding om bij toepassing van artikel 64 van het Verdrag een voorbehoud te maken. »

Bij het begin van deze beschouwingen denkt men dadelijk meer bepaald aan artikel 123 sexies van ons Strafwetboek dat door de Besluitwet van 6 mei 1944 werd ingevoerd. Dit artikel vertoont inderdaad het volgende eigenaardig karakter. Onder de oorlog 1914-18 heeft België een hoofdzakelijk militaire bezetting gemaakt. Onder de laatste oorlog is dit daarbij gepaard gegaan met een systematisch doorgevoerde economische en vooral ideologische bezetting. Hierop reageerde de Belgische regering te Londen door op 6 mei 1944 diverse verscherpingen in te voeren in het hoofdstuk dat betrekking heeft op de misdaden en misdrijven tegen de uitwendige veiligheid van de Staat. Doorloopt men nu dit hoofdstuk ook na de aldus aangebrachte wijzigingen dan vindt men geen spoor van een reactie op het ideologisch karakter van de ondergane bezetting tenzij juist in voormeld artikel 123 sexies. Door dit artikel wordt alwie een criminele straf heeft opgelopen wegens inbreuk op de uitwendige veiligheid van de Staat levenslang vervallen verklaard van een reeks rechten, en onder meer het recht openbare ambten te

bekleden, te stemmen of verkozen te worden, deel te nemen aan het onderwijs, aan enige persactiviteit, aan het inrichten van culturele, philanthropische of sportieve betogingen, aan het beheer van naamloze vennootschappen, banken, enz.

De bedoeling van deze bepaling is duidelijk. Zij wil hem die een straf van voormelde soort heeft opgelopen beletten verder nog enig ideologische invloed op zijn medeburgers uit te oefenen.

Nu is het een feit dat, afgezien zelf van het Europees Verdrag, en afgaande op louter nationale rechtsbeginselen dit artikel in verschillende kringen, en onder meer bij gezaghebbende juristen een zeker malaise schept.

De wettekst schijnt wel het beoogde doel te overschrijden en hem, die er door wordt getroffen, te verwijderen van allerhande activiteiten waarvan men het ideologisch gevaar moeilijk kan inzien zoals het publiceren van louter wetenschappelijke artikelen of het deelnemen aan het beheer van kleine naamloze vennootschappen terwijl het hem nochtans niet verboden is zaakvoerder te zijn in een personenvennootschap met beperkte aansprakelijkheid die even belangrijk kan zijn.

Van uit het standpunt van het Europees Verdrag kunnen daarbij twee verdere bezwaren worden aangevoerd.

Ten eerste lijkt het beginsel van de niet retroactiviteit van de strafbepalingen in het gedrang te worden gebracht doordat pas in 1944 een verzwaring van sankties wordt uitgevaardigd voor feiten die vroeger werden gepleegd. Op dit bezwaar kan men antwoorden met de stelling volgens dewelke het hier niet gaat om een eigenlijke straf maar om een veiligheidsmaatregel. Dit belet echter niet dat deze veiligheidsmaatregel door de betrokkenen als een straf, en in bepaalde gevallen als een zware straf zal worden aangevoeld. Daartegen kan men dan alinea 2 van artikel 7 van het Verdrag inroepen dat, zoals wij hebben gezien, beperkingen aanbrengt aan het beginsel van de niet retroactiviteit.

Ten tweede kan men zich afvragen of artikel 123 sexies te verzoenen is met artikel 10 van het Verdrag dat aan eenieder het recht op vrijheid van meningsuiting garandeert. Doch artikel 10 bevat zoals artikel 7 een beperkende 2de alinea welke luidt:

« Daar de uitoefening van deze vrijheden, plichten » en verantwoordelijkheden met zich brengt, kan zij » voorwaarden, beperkingen of sankties, welke bij de » wet worden voorzien en die in een democratische » samenleving nodig zijn in het belang van 's Lands » veiligheid, de bescherming van de openbare orde en » het voorkomen van strafbare feiten... enz. »

Wat er ook van zij, België is het voorwerp geweest van een klacht uitgaande van een partikulier die door de hier besproken wetbepaling was getroffen. Wie hieromtrent tegenover ons land een ironische houding wenst aan te nemen kan natuurlijk beweren dat België er heel eenvoudig is in gelopen. Er zijn echter voldoende elementen die toelaten het tegenovergestelde te aan te tonen.

1°. Artikel 64, alinea 1, van het Verdrag bepaalt:

« Iedere staat kan, ten tijde van de ondertekening » van dit Verdrag of van de nederlegging van de » oorkonde van zijn bekrachtiging, een voorbehoud » maken met betrekking tot een bepaalde bepaling » van dit Verdrag, voorzover een wet welke op dat » tijdstip op zijn grondgebied van kracht is, niet in » overeenstemming is met deze bepaling. »

België kon dus op grond van artikel 123 sexies voorbehoud maken en daarbij aanleunen tegen de

beperkende alineas 2 van artikels 7 en 10 van het Verdrag.

2°. Het is niet te geloven dat de Belgische Wetgever, toen hij zonder voorbehoud het Verdrag goedkeurde, artikel 123 sexies uit het oog zou hebben verloren. De interpretatie die de Regering op verzoek van de Kamer van Volksvertegenwoordigers heeft gegeven toont voldoende dat men speciaal attent is geweest op de hier besproken wetgeving.

3°. Artikel 25 van het Verdrag bepaalt dat een partikulier dan slechts een verzoekschrift tot de Europese Commissie voor de Rechten van de mens kan richten, mits de Staat, tegen wie de klacht is ingediend, heeft verklaard dat hij de bevoegdheid van de Commissie, om dergelijke verzoekschriften te ontvangen, erkent.

België kon dus heel eenvoudig nalaten deze bijkomende verklaring af te leggen. Welnu op 5 juli 1955 heeft België een eerste maal verklaard de ontvankelijkheid van klachten uitgaande van partikulieren te aanvaarden en dit voor een termijn van twee jaar.

Op 16 augustus 1957, nadat de hier besproken klacht was ingediend, heeft België opnieuw dezelfde verklaring herhaald voor een nieuwe termijn van twee jaar. Van een onbewust er in lopen is dus geen sprake.

Het gevolg van dit alles zal zijn dat een louter inwendige aangelegenheid, die van aard is de gemoederen in beroering te brengen, aan het oordeel van een internationale instantie onderworpen zal worden.

Tastbaar voelt men hier, wat onze Raad van State opmerkte, dat het gaat om een beperking van soevereiniteit. Voor het nationaal fierheidsgevoel kan zulks misschien pijnlijk zijn. Niemand echter zal kunnen beweren dat, van uit een moreel standpunt, wij voor iets vernederends zouden staan.

* * *

Voor de morele uitzichten van het Europees beschermingsverdrag, zijt U, Mr. De Kock, niet ongevoelig gebleven. Dit heeft U Uw rede ingegeven en hiervoor moet men U van harte feliciteren.

Tot slot volgde de

Rede van Mr. Albert NYSENS

Stafhouder der Balie te Brussel.

De keus zelf van het onderwerp uwer rede verdient alle lof. Wij zijn allen vandaag zozeer geprangd door het dagelijks leven en door de geweldige bloei der reglementering, welke het Staatsblad voortdurend aan onze aandacht onderwerpt, dat, om te vermijden bij elk van onze handelingen in overtreding te zijn, het ons soms gebeurt dat de grote ideeën en de grote onderwerpen aan onze waakzaamheid ontsnappen.

Ons bestaan is zo complex geworden dat elk van ons zich beperkt tot zijn eigen sector. De geleerde, de nijveraars, de technicus, de ambtenaar specialiseren zich op een gebied dat voortdurend enger wordt. Ondervraag de parlementsleden: de meest nauwgezette onder hen zal erkennen dat hij wel verplicht is zijn onderzoek te beperken tot datgene wat hij kent en hij laat het aan zijn collega's over hetzelfde te doen. Wij zijn gelukkig wanneer ten minste één onder hen over de nodige tijd en bevoegdheid beschikt om de wetsvoorstellen, die aan stemming onderworpen worden, te bestuderen. Er wordt ook voortdurend gewenst dat de juristen zelf de weg van de specialisatie zouden opgaan en een keus zouden doen, bij elk kruispunt, dat de ontwikkeling van het recht op hun weg opent.

Het Europees Verdrag der Rechten van de Mens heeft in ons wetgevend arsenaal zijn intrede gedaan zonder rumoer en zonder de aandacht te wekken. Verre echo van beginselen, die sedert lang in onze geesten geankerd zijn en die wij menen even diep geschreven te staan in onze zeden als in onze wetten, heeft de openbare mening deze echo slechts met een verstrooid oor beluisterd, zoals zij dit ook enkele jaren te voren deed bij de *Universele Verklaring der Rechten van de Mens*. Men meende dat het een eenvoudige herhaling was, een nieuwe bevestiging, op het internationaal plan, van hetgeen wij reeds in de praktijk beoefenden. En zij die de teksten niet dieper doorgrondde, dachtten dat deze plechtige bevestigingen slechts een spel waren voor de gelukkige onderhandelaars der internationale reizen en bijeenkomsten, een spel zonder risico en zonder praktisch gevolg.

U hebt er goed aan gedaan, mijn waarde Confrater,

U te verdiepen in dit plechtig Verdrag dat meer verdient dan de onverschilligheid met dewelke het in België is ontvangen. Het belangt elke Belg heel wat meer aan dan hij het zich tot nu toe voorstelt en het is van uwentwege een goede daad ons er over te spreken.

Het Europees Verdrag der Rechten van de Mens, ondertekend te Rome op 4 November 1950, werd gepubliceerd in het Staatsblad gedurende de vacantiédagen van 1955 en wij weten nog steeds niet, omdat het ons niet voldoende gezegd werd, dat het in onze wetgeving een revolutie heeft teweeggebracht. Dit is voorzeker een groot woord. Het is echter niet te sterk wanneer men er zijn klassieke betekenis aan geeft, namelijk een wijziging in de dingen der wereld.

Voorzeker is het niet de eerste maal dat de essentiële vrijheden van de mens bepaald zijn geworden. De cultuurhistoricus zou de verre oorsprong der vrijheden, die in deze laatste jaren opnieuw erkend en bevestigd werden, kunnen terugvinden in de Blijde Inkomsten van onze vorsten, in de Bill of Rights van 1648, in de Verklaring van de jonge republiek der Verenigde Staten, tot in de onsterfelijke Verklaring der Rechten van de Mens en van de Burgers van 1789.

De heer Rolin, verslaggever in de Senaat van de wet, die het Verdrag heeft bekrachtigd, heeft een interessante synopsis uitgewerkt van de Universele Verklaring van 1948, van het Europees Verdrag van 1950 en van de artikelen der Belgische Grondwet. Reeds sedert 130 jaar vormen de geproclameerde vrijheden het wezen en zijn zij de geest van onze nationale wetgeving. Men zou er zich enkel kunnen over verheugen de beginselen ervan ditmaal op internationaal gebied erkend te zien. Het is echter niet deze herhaalde proclamatie die het revolutionaire aspect van het Verdrag van Rome rechtvaardigt.

Wanneer de vergadering van de Organisatie der Verenigde Naties op 10 December 1948, plechtig de Universele Verklaring der Rechten van de Mens stemde, heeft zij er zich toe beperkt haar leden aan te bevelen er voor te zorgen dat haar tekst zou worden «rondegedeeld, aangeplakt, gelezen en gecommenteerd, hoofd-

zakelijk in de scholen en andere onderwijsinstellingen». De hoop van de Verenigde Naties beruiste op de goede wil der staten-leden om bij hun onderhorigen een propaganda te voeren voor ideeën, die ten slotte moeten uitlopen op een beperking van hun eigen rechten. Voor zover mij bekend heeft België er zich mede vergenoegd de tekst te publiceren in het Staatsblad van 31 maart 1949.

In de euphorie der overwinning op zekere dictatoriale leerstellingen, die het individu opsloppen, hadden de Verenigde Naties zich geen rekenschap gegeven van het bestaan van een andere dictatuur, die onlangs nog de opstand van een oud Europees volk in het bloed heeft gesmoord, wanneer dit volk trachtte zijn juk af te werpen en de vrijheid te heroveren.

Het behoorde aan het Europa der XV, vergaderd te Straatsburg, verder te gaan dan het platonisch manifest, aan de individuele rechten van de mens een meer nauwkeurige bepaling te geven en vooral — en dit is de revolutie — een mecanisme in het leven te roepen om er de eerbied voor te verzekeren. Het is dit punt van uw studie, mijn waarde Confrater, dat ik wens te onderlijnen.

Want het Verdrag getekend te Rome beperkt er zich niet meer toe rechten te verkondigen, vrijheden te beschermen of zelfs eerbied er voor te beloven. Zijn titel gaat veel verder dan de belofte: het is de waarborg, en wel een collectieve waarborg van deze rechten die georganiseerd wordt.

Het is aan de wil der parlementsleden van de consultatieve vergadering van het Europa der XV, dat wij het tweede gedeelte van het Verdrag verschuldigd zijn, dat de buitengewone nieuwigheid bracht van een internationaal organisme dat geroepen was de rechten en de vrijheden door het Verdrag gevestigd te doen eerbiedigen tegen de regeringen in. Het was niet zonder moeite dat zekere regeringen eindelijk toestemden in deze vermindering hunner soevereiniteit en in de onderwerping van hun handelingen aan de censuur van internationale organismen. En wanneer deze aarzelingen te boven werden gekomen is het nog meer opmerkenswert dat veertien maanden voldoende geweest zijn om het projekt te bespreken en het van de consultatieve vergadering zonder injunctiemacht, te verzenden naar de Raad der Ministers van Buitenlandse Zaken der XV staten, om te komen tot de ondertekening van het Verdrag.

De spreker van hedenavond heeft deze bijzondere procedure ontleed, zo vol diplomatie en complexiteit, procedure die kan leiden tot de triomf van een individu tegen de Staat. Voortaan beschikt een alleenstaand mens, welke zijn nationaliteit ook weze, over het juridisch middel de schending van zijn rechten te doen vaststellen door een internationale rechtbank, tegen de Staat die deze rechten heeft miskend. In zijn zwakte kan hij een geweldig mecanisme in gang zetten, dat zijn geval aan een eerste commissie zal onderwerpen, daarna aan het comité der Ministers van meerdere Europese Staten en uiteindelijk aan het Europees Hof, dat onlangs samengesteld werd en waarvan het arrest bindend is voor de hoge contracterende partij die in beschuldiging werd gesteld.

Is het overdreven in deze voorwaarden te spreken van een revolutie?

Laat ons nagaan vanwaar wij komen? België heeft vanaf 1830 door zijn Grondwet de vrijheden der Belgen erkend; doch de soevereine interpretatie van deze vrijheden behoort aan het Parlement. Onze rechtbanken zijn gebonden door de wil van dit Parlement. Niemand anders dan het Parlement mag oordelen over de grondwettigheid der wetten en het individu beschikt over geen enkel beroep wanneer deze interpretatie onrecht-

matig mocht zijn. Tegen de willekeur van de Regering kent ons recht wel zekere procedures. Tegen deze van het Parlement bestaat enkel de sanctie der wetgevende verkiezingen, sanctie die dikwijls een illusie is.

Dit alles is thans gewijzigd. Het Parlement, door de bekrachtiging van het Verdrag van Rome te stemmen, heeft de Staat en heeft zichzelf onderworpen aan de censuur van een internationale overheid, deze namelijk die door het Verdrag georganiseerd werd.

En wij weten reeds dat er een praktische toepassing van gedaan wordt. Meerdere individuele beroepen werden gebracht voor het algemeen secretariaat te Straatsburg. Verschillende onder hen zijn reeds verder gegaan en hebben de commissie der rechten van de mens bereikt. Deze heeft, zoals men weet, het beroep verworpen van de Duitse communistische partij, die protesteerde tegen de federale wet die haar ontbinding beval. Doch twee individuele beroepen zijn voor deze commissie gepleit kunnen worden en ze zijn ontvankelijk verklaard. Het is vervelend voor ons land dat het verweerder is in een van deze twee procedures en dat de commissie zo pas (het feit dateert van 1960) zijn geheim verslag heeft overgemaakt, zowel aan de Belgische Regering als aan het Comité van Ministers van de Raad van Europa. Wij zullen weldra weten of het Belgisch Parlement er toe zal besluiten artikel 123 sexies van het Strafwetboek, dat hierbij in het gedrang komt, te wijzigen.

Wij moeten erkennen dat zulks een buitengewoon resultaat is en een omverwerping van onze traditionele opvattingen aangaande de autonomie.

Maar de gevolgen van het Verdrag van Rome gaan nog verder dan wel uit zijn tekst schijnt te blijken, er kan nog een dubbel gevolg uit afgeleid worden.

Het Verdrag is een Belgische wet geworden sedert 13 Mei 1955. Het is terecht dat de heer Henri Rolin op deze wet de aandacht van de juristen heeft gevestigd (1). Daar zij geïntegreerd is in onze nationale wetgeving maakt zij er deel van uit en mag ze voor de Belgische rechtbanken ingeroepen worden, gelijk elke andere wet. Men kent nochtans geen enkele Belgische rechterlijke beslissing die haar heeft toegepast, misschien omdat deze toepassing nooit in behoorlijke termen voorgesteld werd.

Hetzelfde is niet het geval in de vreemde.

Door West-Duitsland, misschien gevoeliger ten gevolge van de vergissingen waardoor het zoveel geleden heeft, werd het Verdrag, ondertekend in zijn naam door Dr Adeuauer, toegepast. Het Duits federaal administratief gerechtshof heeft niet gearzeld gebruik te maken van art. 8 van het Verdrag om een uitdrijvingsbesluit te verbreken, genomen door de Beierse overheden tegen een vreemdeling van twijfelachtige zeden — een Belg namelijk — die echter sedert zijn veroordeling gehuwd was met een Duitse vrouw, die hem een kind had geschonken. De toegepaste tekst was nochtans zo breed dat men had kunnen vermoeden dat hij te vaag zou geweest zijn om hem in te roepen tegen een administratieve maatregel, erkend door alle politie-overheden van onze beschaafde staten: «Elke persoon, zegt op sobere wijze art 8 van het Verdrag, heeft recht op de eerbied voor zijn privaat en familiaal leven». Deze tekst is nochtans voldoende geweest voor de Duitse rechtsmacht om boven de nationale reglementen uit te gaan en een vreemdeling tegen willekeur te beschermen, alleen wegens het motief dat de uitdrijving van deze gehuwde man de eenheid zou schaden van zijn familie, op zulke bijzondere wijze samengesteld. Een zo extensieve toepassing van de wet legt getuigenis af van een merkwaardig liberalisme, waaraan onze interpretatieve methoden ons niet hebben gewoon gemaakt. Het behoort ons, het vraagstuk aan onze rechters te onder-

werpen en hen te overtuigen. Dit is de zending van de advocaat.

Doch er dient nog verder gegaan in het onderzoek der gevolgen van het Verdrag.

Zijn bestaan alleen biedt een waarborg voor de rechten die er door beschermd worden en het lijdt geen twijfel dat, dank zij de thans aan gang zijnde procedures, de Staten die het Verdrag ondertekend hebben, hun regeringen, hun administraties en zelfs hun wetgevend vergaderingen zich geremd zullen voelen in hun handelingen, eenvoudig ten gevolge van de vrees, die uitsluitend zal bestaan uit eerbied voor de gerechtelijke beroepen, voorzien in het Verdrag.

In een tijd waarin de mens meer en meer onderworpen is aan reglementering, t.t.z. aan de administratieve willekeur van de staat, kan men er zich niet genoeg over verheugen het werktuig te zien tot stand komen, dat aan het individu het middel geeft om zich op doeltreffende wijze te verdedigen. Een regelmatig beroep op het Verdrag zal de Staten, die het ondertekenden, beletten zich van zijn bepalingen los te maken, in de maat zelf waarin de openbare mening er de weldaden zal van anagevoeld hebben.

Europa is sedert kort een weg opgegaan, die niet denkbaar was vijftien jaar geleden. Op politiek, militair, economisch gebied wordt elke dag de band nauwer toegesnoerd. Het is gelukkig en gezond dat klaarziende mensen hebben begrepen dat het nodig was in dit geweldig organisme dat zich vormt, de essentiële rechten en vrijheden van de mens te waarborgen.

Ik wens U geluk, mijn waarde Confrater, en ik feliciteer ook van harte het Vlaams Pleitgenootschap omdat U bijgedragen hebt tot het verspreiden der kennis van het Verdrag van Rome.

* * *

Uw vereniging, Mijnheer de Voorzitter, is reeds een eerbiedwaardige instelling wanneer ik haar beoordeel naar haar ouderdom, hoger dan de mijne, en haar geboortedatum: 20 Juni 1891. Haar Gentse zuster was toen reeds 18 jaar oud; deze van Antwerpen, die binnenkort op glansrijke wijze haar 75-jarig bestaan zal herdenken, was zes jaar.

Uw archieven bevatten niets betreffende haar geboorte en, evenals voor de volwassen man, is het nodig getuigen te onderhoren om details te vernemen over haar jonge jaren. Wij kunnen deze vinden in de bladen van die tijd. Daardoor weten we dat reeds in 1873 de Conférence du Jeune Barreau de Bruxelles enkele zittingen in de Nederlandse taal had gehouden en dat Mrs Picard, Timmermans en Van de Putte er het woord voerden.

Het is in het lokaal der eerste kamer van het Hof van Beroep dat op 14 Mei 1891, onder het voorzitterschap van Mr. Vanderlinden, en met Mr. Gisseleire als secretaris, beslist werd tot de stichting van het Vlaams Pleitgenootschap. Mr. Edmond Picard, deze zaaier van ideeën, werd tot erevoorzitter uitgeroepen. Wanneer, laten wij het bekennen, deze stichting in de toenmalige pers niet algemeen gunstig werd ontvangen, gaf het Journal des Tribunaux een sympathiek verslag over de gebeurtenis en haalde het de verklaring aan van uw oudste voorzitter, verklaring die nog steeds actueel blijft: «De Vlaamse Conferentie ligt in uw handen. Zij zal worden en zijn wat U wilt wat ze worde en weze». Mr. Victor Jacobs sprak die dag op uw tribune een redevoering uit, die de laatste van zijn leven was: er stonden grote peters bij uw doopvont.

Het volgend jaar deed zich in uw rangen een jong stagiaire inschrijven, naast de voorzitter Mr. Ouwercx en naast Mr. Devos, de latere eerste voorzitter van het

Hof van Beroep: hij heette Mr. William Thelen. Laat mij toe aan hem, die later voorzitter van het Vlaams Pleitgenootschap zou worden, een korte herinnering en een piëteitvolle hulde te brengen.

Mr. William Thelen was geboren te Maastricht uit een oude Limburgse stam, die georiënteerd bleef naar onze provinciën; hij besliste uiteindelijk zich hier te vestigen.

Hij bracht mede naar Brussel de liefde tot zijn moedertaal, die hij beoefende tegelijkertijd met vele andere, want deze gelukkige polyglot sprak even gemakkelijk Duits en Engels als onze beide nationale talen.

Zoals vele anderen, gisteren en heden, trad hij toe tot de balie van Brussel, zonder andere troeven dan zijn intelligentie en zijn werkkraft. Hij kwam hierheen, zonder bijzondere aantrekking en als het ware bij toeval. Op gevorderde ouderdom liet hij zich eens ontvallen dat hij aan zijn stage een uiterst pijnlijke herinnering had bewaard. Het is Edmond Picard, heeft hij eens geopenbaard, die hem de ogen opende voor de grootheid verscholen achter de dienstbaarheden van ons beroep.

Onder zijn uiterlijke kalmte brandde een vlam die niet te doven was. Het scepticisme dat hem was aangeleerd door de praktijk van een belangrijke cliënteel, de ondervinding der rechtsbedeling en zelfs de omgang met zijn confraters, konden nooit zijn grondige welwillendheid wijzigen. Dit blijkt uit een klein notaboekje waarin hij gedurende lange tijd zijn soms bittere, soms humoristische ondervindingen optekende en dat Mevrouw Thelen mij toegelaten heeft te lezen.

Zijn cabinet, bescheiden in de beginne, had een internationaal karakter aangenomen, wanneer de eerste wereldoorlog uitbrak. Zijn kennis der vreemde talen had hem gediend; hij heeft haar ten dienste gesteld van de ongelukkigen gedurende elk van de beide vreemde bezettingen, welke wij hebben ondergaan, om met een volledige onbaatzuchtigheid, de verdediging waar te nemen van onze landgenoten voor de krijgsraden of bij de bezettende macht. Het was een ondankbare taak, die meestal onbekend bleef. Hij heeft er zich nooit over uitgelaten en hij dacht er niet aan er roem mee te verwerven.

De balie heeft hem geëerd in 1941 door hem, in volle oorlog, te doen zetelen in de Raad der Orde, tussen de Wijzen die dienden te waken over een Orde, die door de vijand en zijn handlangers gesmaad werd.

Het is mij een genoegen, mijne heren, voor U zijn aanspraken op uwe dankbaarheid te kunnen in herinnering brengen. Mr. Thelen is tot dit paleis gekomen in een periode, waarin de Vlaamse taal nog miskend werd. Enkel de zeer bejaarden onder ons herinneren zich nog de correctionele zittingen waarop een bekend deurwaarder diende als tolk voor de Vlaamse betichten. Door zijn vertalingen kon deze deurwaarden de zetel ten eerste beïnvloeden, naar gelang zijn persoonlijke sympathie of antipathie voor de ongelukkigen die verschenen.

Mr. William Thelen was voorzitter van uwe vereniging wanneer hij met Mr. Hennebicq een berucht incident had. Dit eindigde voor de Raad der Orde, die geen van beiden in het ongelijk stelde. Mr. Thelen had willen gebruik maken van zijn grondwettelijk recht in het Nederlands te pleiten voor de eerste kamer van het Hof. Wij glimlachen vandaag bij de herinnering aan deze thans onderdrukte koorts.

Dertig jaar later viel hem hetzelfde voorzitterschap te beurt. Het was in 1935, het jaar waarin de wet van 15 Juni gestemd werd, die op nauwgezette wijze het gebruik der talen voor de rechtbanken heeft geregeld.

Mag ik U in herinnering brengen dat hij in 1937 een prijs stichtte, die zijn naam droeg, om de beste in het Nederlands uitgesproken pleidooi te belonen. Ik mag

het zeker doen, Mijnheer de Voorzitter, daar U zelf de laatste laureaat van deze prijs geweest zijt en ik druk de hoop uit dat het Vlaams Pleitgenootschap zal voortgaan de nagedachtenis van Mr. William Thelen te vereren, die gedurende zeventig jaar het voorbeeld was van trouw aan zijn beroep en die tevens een van uw meest toegewijde vrienden was.

* * *

Aan zijn naam zou ik nog deze willen toevoegen van een ander uwer oud-voorzitters die de werkzaamheden van uw genootschap leidde in 1920.

Herinnert U 6 Juni l.l. Wij waren samengekomen om de herziening van uw statuten te stemmen. Vooral de zitting voor geheven te verklaren hebt U ons, Mijnheer de Voorzitter, het overlijden medegedeeld van Mr. Josse Borginon-Cantoni.

Ik ben dadelijk een laatste groet gaan brengen aan deze mens, hoog van gestalte, elegant, slank, waarvan de mooie blauwe blik, dikwijls verdoezeld in een innerlijke droom, voor altijd was uitgedoofd. Ondanks zijn gereserveerdheid, waarschijnlijk de vrucht van een natuurlijke distinctie en ook misschien van de dienstjaren die hij doorbracht in het Engels leger gedurende de eerste wereldoorlog, hadden wij gesympathiseerd. Wij hadden samen gezeteld in de Raad der Orde, waar zijn tussenkomsten niet menigvuldig waren, doch steeds doeltreffend. Het was een wijze.

Zoon van een geneesheer te Pamel, door zijn familiewortelen gehecht aan het Payottenland, waarvan zijn vader de vertegenwoordiger was in de Kamer, keerde hij dikwijls terug naar het grote huis waarvan de tuin dit heuvellandschap beheerst, in rechte lijn doorsneden door de weg op Ninove. Het is het land van het altaar

van Onze Lieve Vrouw Lombeek, van de fresco's van priester Cuylits en van de kerktoeren van Breughel.

Hij hield van zijn Vlaams Brabant, zijn zeden, zijn cultuur, zijn taal. Om deze taal te verfijnen verbleef hij dikwijls lang in Nederland en hij vertaalde in het Frans de schatten der Vlaamse letterkunde om deze beter bekend te maken. Maar hij kon ook in de tekst de verzen van Horatius of de blijspelen van Aristophanes herlezen of genieten van de gedichten van de vurige Byron.

U hebt hem allen, mijn waarde confraters, goed gekend. Sedert de laatste oorlog en gedurende zeven jaren werd hij door de Raad der Orde gelast onze beroepsregelen en gebruiken in de Nederlandse taal te onderwijzen en, onder zijn leiding, zijn velen van U tot de liefde voor ons beroep gekomen. U hadt volkomen terecht vertrouwen in hem. Hij was in 1907 de eerste te Brussel om de eed van advocaat in het Nederlands af te leggen.

Ik verenig hedenavond in mijn hulde uw beide oud-voorzitters. De ene en de andere hebben gestreden, lang vóór de samenkomst te Rome, ten einde het recht te doen erkennen vermeld in artikel 6 van het Verdrag: «Elke beschuldigde heeft het recht ingelicht te worden... in een taal die hij begrijpt en op uitvoerige wijze betreffende de aard en de oorzaak van de betichting die tegen hem wordt ingebracht».

Zij hebben beiden hun strijd gestreden, zonder vrees maar ook zonder haat. Zij hadden beiden de waardering van gans de balie verworven.

Thelen, Borginon-Cantoni: twee wijzen, twee polyglotten, twee volmaakte tweetaligen.

Twee voorbeelden.

(1) Journal des Tribunaux 1958, no 4204, blz. 515.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

1ste Kamer. — 8 mei 1959.

Voorzitter: M. Bayot.

Raadsheer-Verslaggever: M. Gilmet.

Procureur-generaal: M. Raoul Hayoit de Termicourt.

Verandering van naam. — Toelating verleend bij K.B. — Randmelding in de geboorteakte. — Onbevoegdheid van de rechterlijke macht.

Wanneer het K.B. waarbij de verandering van naam wordt toegestaan volle en algehele uitwerking heeft bekomen, dan wordt hiervan op verzoek van de belanghebbende, geldig door de ambtenaar van de burgerlijke stand in de rand van de geboorteakte melding gedaan, zonder dat voorafgaandelijk een vonnis waarbij de verbetering van die akte wordt bevolen, dient gewezen te worden (W. van 11-21 germinal, jaar XI, artikelen 4 tot 8).

De Procureur-generaal bij het Hof van Beroep te Brussel t/ Fournéau.

Gelet op het bestreden arrest, op 7 Februari 1958 door het Hof van Beroep te Brussel gewezen;

Over het middel: schending van de artikelen 99, 100 en 101 van het Burgerlijk Wetboek, 855 tot 858 van het Wetboek van Burgerlijke rechtspleging, door-

dat het bestreden arrest, door het vonnis waartegen beroep te bevestigen heeft verklaard dat het verzoek om overschrijving te horen bevelen in de registers van de burgerlijke stand van de gemeente La Bouverie van het vonnis tussen te komen ingevolge het K.B. van 26 Juli 1955, genomen op grond van de wet van 11 - 21 germinal jaar XI en definitief geworden op 7 augustus 1956, waarbij de minderjarige Fournéau geboren te Bergen op 4 September 1942 gemachtigd wordt haar naam door Van Coppenolle te vervangen, alsook om te horen bevelen dat melding van gezegd K.B. en van het vonnis zal gedaan worden in de rand van de geboorteakte van de minderjarige, zonder voorwerp is, dan wanneer geen enkele akte van de Burgerlijke stand, buiten de gevallen bij de wet voorzien, kan gewijzigd of aangevuld worden bij wijze van randmelding dan uit kracht van een voorafgaand vonnis; dat de verandering van naam toegestaan door de uitvoerende macht op deze regel geen uitzondering maakt randmelding in de geboorteakte de tussenkomst van en dat ook bij ontstentenis van betwisting, voor de de rechterlijke macht is vereist;

Overwegende dat het ongetwijfeld uit de artikelen 100 van het B.W., 855, 856 en 858 van het W.B.R. volgt dat om ontvankelijk te zijn krachtens artikel 99 van het B.W., de verzoeken tot verbetering van de geboorteakte niet noodzakelijk dienen betwist te zijn;

Overwegende echter dat wanneer, zoals in onderhavig geval, het niet gaat om een verzoek dat tot doel heeft hetzij de verbetering van een vergissing in een

geboorteakte begaan, hetzij de schrapping van een bij de wet verboden vermelding, hetzij de aanvulling van een verzuim in de akte, hetzij nog om te voorzien in de ontstentenis van een akte of een geldige akte, maar om een verzoek dat tot enig doel heeft het aanbrengen in de rand van de geboorteakte van een melding welke deze in overeenstemming brengt met een latere akte of feit, de wetgever in een algemene beschikking, namelijk artikel 49 van het B.W. en 22 van de samengeschakelde wetten op de verwerving het verlies en de herkrijging van de nationaliteit, aan de ambtenaar van de burgerlijke stand de macht heeft verleend zulkdanige vermelding aan te brengen, zonder voorafgaande tussenkomst van de rechter;

Overwegende enerzijds, dat indien bij de wet van 11 - 21 germinal jaar XI, niet uitdrukkelijk is voorgeschreven dat op verzoek van de belanghebbende melding in de rand van de geboorteakte zal gemaakt worden van het besluit waarbij de verandering van naam wordt toegestaan, wanneer dit K.B. tot machtiging volle en algehele uitwerking zal hebben, dergelijke vermelding niettemin het gevolg is zowel van de volle uitwerking van dit besluit als van het verbod opgelegd voor iedere burger bij artikel 1 van de wet van 6 fructidor jaar II, een andere naam te dragen dan deze in zijn geboorteakte vermeld;

Overwegende anderzijds, dat bij de wet van 11 - 21 germinal jaar XI, de gevallen bepaald zijn waarin om reden van een verandering van voornaam of naam, men zich tot de rechter dient te wenden voor de verbetering van de akten van de burgerlijke stand (artikelen 3 en 9) en dat deze gevallen vreemd zijn aan dit waarin de naamsverandering werd toegestaan bij een K.B. (artikelen 4 tot 8);

Overwegende dat het uit deze beschouwingen volgt dat bij ontstentenis van weigering vanwege de ambtenaar van de burgerlijke stand, melding te maken van het K.B. van 26 juli 1955 in de rand van de geboorteakte van de minderjarige Fourneau, en bij ontstentenis van betwisting betreffende deze vermelding vanwege een belanghebbende partij, het betreden arrest bij het niet ontvankelijk verklaren van de vraag van verzoekster, geen enkele van de in het middel bedoelde wetsbepalingen heeft geschonden;

Dat het middel ongegrond is;

Om deze redenen :

Verwerpt de voorziening; legt de kosten ten laste van de Staat.

NOOT. — Het betreft hier een beginselarrest. Tot nog toe waren zowel rechtsleer als rechtspraak over het vraagstuk of de ambtenaar van de burgerlijke stand al dan niet op enkele overlegging van het K.B. waarbij de naamsverandering werd toegestaan, bevoegd is om de vereiste aantekeningen te doen in de rand van de geboorteakte van de belanghebbende.

Professor A. Kluyskens doceerde dat wanneer de toelating om van naam te veranderen definitief geworden is, de belanghebbende, om deze verandering te voltrekken, zich nog tot de rechtbank zal moeten wenden teneinde de verbetering van zijn naam, op grond van het K.B. te horen bevelen en het vonnis in kwestie in de registers van de burgerlijke stand te doen overschrijven (Personen- en Familierecht, nr 32). Deze stelling was algemeen gangbaar: Humblet, *Traité des noms, des prénoms et des pseudonymes*, 1829, nr 1892; De Page, dl I, nr 284; Roland en Wouters, *Guide pratique de l'Officier de l'Etat civil en Belgique*, nr 123; R.P.D.B. v° Nom et prénom, nr 131; P.B. v° Nom, nrs 336 en 337.

Laurent evenwel merkt op dat er in voorliggend geval eigenlijk geen sprake kan zijn van «verbetering» van de geboorteakte. Immers, de geboorteakte werd opgemaakt overeenkomstig de wettelijke bepalingen. Daarbij is de verbetering niet mogelijk want de naam van de belanghebbende komt niet voor in zijn geboorteakte, doch wel volgens artikel 57 B.W. zijn voornamen alsook de namen en voornamen van zijn vader en moeder. Dus zou de naam van de vader verbeterd worden omdat deze van het kind veranderd is! Laurent geeft echter toe dat het «nuttig» ware in de rand van de geboorteakte melding te maken van de nieuwe naam, maar, zegt hij, het zou nog veel meer nuttig zijn randmelding te maken van huwelijk, echtscheiding en overlijden. Dit is geen reden omdat men bij ontstentenis van elk wetsvoorschrift toch zou kunnen doen. (Laurent, *Supplément*, dl I, nr 256).

Professor Cl. Renard oordeelt de rechterlijke tussenkomst inzake overbodig: «exiger la rectification de tout litige, c'est en réalité prescrire qu'un arrêté judiciaire, en dehors de toute incertitude possible et royal obligatoire doit être entériné par une décision judiciaire (R.C.J.B. 1957, Examen de Jurisprudence 1952 - 1955, blz. 57).

Naar aanleiding van een vonnis van de Burgerlijke Rechtbank te Brussel (17 nov. 1951, Pas. 1952, III, 76) gevolgd door de Burgerlijke rechtbank te Gent (17 januari 1953, R.W. 1953-1954, 232) waarbij beslist werd dat de ambtenaar van de burgerlijke stand op enkele voorlegging van het machtigingsbesluit tot naamsverandering bevoegd is om de vereiste aantekening te doen op de rand van de geboorteakte van de belanghebbende, verscheen in het R.W. (1953-1954, 641 en vlg.) een artikel van G. Verhegge: «Toelating tot verandering van familienaam verleend bij K.B. overeenkomstig de wet van 1 april 1803. — (11-21 germinal, XI), waarbij de zienswijze van deze rechtbanken werd bestreden. En dit enerzijds op grond van juridische beschouwingen: de bepalingen van art. 99 B.W. zijn algemeen; de rechtbank zal zich echter niet mogen uitspreken over de opportuniteit van de door de uitvoerende macht verleende toelating, zij moet evenwel de wettigheid van het voorgelegd K.B. nazien. Anderzijds op grond van het praktisch belang: de overgrote meerderheid van de ambtenaren van de burgerlijke stand zou de scholing missen om de regelmatigheid van een K.B. van naamsverandering na te gaan.

Het standpunt van de Rechtbanken te Brussel en Gent werd niet bijgetreden door de Rechtbanken te Brugge (21 december 1953, R.W. 1953-1954, 1294 met noot en te Oudenaarde (6 januari 1954, R.W. 1953-1954, 1296). Toch was de stelling van de Rechtbanken te Brussel en te Gent niet nieuw. In een noot in de *Pasicrisie* onderaan het vonnis van de Rechtbank te Brussel, dd. 17 nov. 1951, worden nog verscheidene gelijkkluidende beslissingen vermeld: Brussel, 24 februari 1849, P.J. 1849, 331; Rb. Brussel, 24 juni 1865, B.J. 1865, 871; Rb. Dendermonde, 21 april 1888, P.P. 1889, nr 914.

De kwestie bleef dus betwist en kwam als zodanig op 8 mei 1959 voor het Hof van Verbreking. Overeenkomstig de besluiten van de Procureur-Generaal, R. Hayoit de Termicourt, statueerde het Hof dat inderdaad in dit geval de tussenkomst van de rechterlijke macht niet is vereist.

Moge hiermede deze betwisting, voortkomende uit de *inelegantia iuris* tussen een bijzondere wet (11-21 germinal jaar XI) en de algemene bepalingen inzake burgerlijke stand (B.W.), zijn bijgelegd.

G. Baert.

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 13 november 1959.

Voorzitter : M. Vandermeersch.

Raadsheer-verslaggever : M. Rutsaert.

Procureur-generaal : M. Hayoit de Termicourt.

Advocaten : Mrs. Van Ryn en Simont.

Zeevervoer. — Ontheffing van aansprakelijkheid krachtens art. 91, A, par. IV, 2° litt. m. — Eigen gebrek is niet noodzakelijk een verborgen gebrek.

Art. 91, A, par. IV, 2°, litt. m. van het tweede boek van het Wetboek van Koophandel bepaalt dat «noch de vervoerder, noch het schip aansprakelijk is wegens verlies of elke andere beschadiging, veroorzaakt door een verborgen gebrek, de bijzondere aard of een eigen gebrek van het goed». Uit deze bepaling vloeit voort, dat het eigen gebrek, reden tot vrijstelling van de verantwoordelijkheid van de vervoerder en het schip, niet noodzakelijk een verborgen gebrek is.

Geen enkele bepaling van bedoeld art. 91 maakt de vervoerder aansprakelijk voor de beschadiging van een goed, die door eigen gebrek ervan, zelfs zichtbaar, veroorzaakt is, op grond van het enkele feit, dat hij aanvaard heeft het vervoer ervan te verrichten.

Kapitein H. D. Smit t/ N.V. Mij van Assurantie, Discontering en Belening der stad Rotterdam en cs.

Gelet op het bestreden arrest op 6 juli 1957 gewezen door het Hof van beroep te Brussel;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 91, A, paragraaf IV, 2°, litt. m. boek II van het Wetboek van Koophandel, en 97 der Grondwet,

doordat het bestreden arrest, na in feite soeverein vastgesteld te hebben dat de betwiste averij uitsluitend door de vochtige staat van sommige planken bij het inladen veroorzaakt werd, en na verklaard te hebben dat de kapitein deze vochtigheid gemakkelijk had kunnen opmerken, de vervoerder nochtans voor de door de averij veroorzaakte schade verantwoordelijk verklaard heeft om reden dat «naar luid van artikel 91 van de scheepvaartwet, de eigen gebreken van de goederen slechts dan een oorzaak van ontlasting zijn, indien zij verborgen zijn; dat de vervoerder verantwoordelijk is wanneer hij een lading inneemt waarvan een gedeelte zichtbaar in een staat verkeert die noodzakelijkerwijze averij moest veroorzaken»,

dan wanneer het eigen gebrek, dat, naar luid van artikel 91, A, paragraaf IV, 2°, litt. m. van de scheepvaartwet een oorzaak van ontlasting voor de verantwoordelijkheid van de vervoerder is, iedere oorzaak van verlies of averij is die zijn bron in de staat van de goederen vindt, weze die staat zichtbaar of verborgen, zodat het bestreden arrest door te weigeren aan eiser het voordeel van deze ontlasting toe te kennen wegens het beweerd uiterlijk karakter van het eigen gebrek der koopwaar, deze wetsbepaling geschonden heeft;

Overwegende dat de tegen aanlegger ingestelde vordering strekt tot vergoeding van de averij door beschimmeling van een door hem vervoerde lading eikenhout;

Overwegende dat volgens de vaststellingen van het bestreden arrest deze averij te wijten is aan de staat van vochtigheid waarin zich een bepaald aantal planken reeds vóór de inscheeping bevonden;

Overwegende dat het Hof van beroep niettemin de verantwoordelijkheid van aanlegger op de beschouwing steunt «dat naar luid van artikel 91 van de scheepvaartwet de eigen gebreken van de goederen slechts dan een oorzaak van ontlasting zijn, indien zij verborgen zijn; dat de vervoerder verantwoordelijk is wanneer hij een lading inneemt waarvan een gedeelte zichtbaar in een staat verkeert die noodzakelijkerwijze averij moet veroorzaken»;

Overwegende, aan de ene kant, dat naar luid van artikel 91, A, paragraaf IV, 2°, litt. m., van Boek II van het Wetboek van Koophandel, «noch de vervoerder, noch het schip aansprakelijk is wegens verlies of elke andere beschadiging, veroorzaakt door een verborgen gebrek, de bijzondere aard of een eigen gebrek van het goed»;

Dat daaruit voortvloeit dat, in strijd met de beslissing van het arrest, het eigen gebrek van het goed, reden tot vrijstelling van de verantwoordelijkheid van de vervoerder en van het schip, niet noodzakelijk een verborgen gebrek is;

Overwegende, aan de andere kant, dat geen enkele bepaling van gezegd artikel 91 de vervoerder aansprakelijk maakt voor de beschadiging van een goed die door een eigen gebrek ervan, zelfs zichtbaar, veroorzaakt is, op grond van het enkele feit dat hij aanvaard heeft er het vervoer van te verrichten;

Waaruit volgt dat de redenen van het arrest het dispositief niet wettelijk rechtvaardigen en dat het middel gegrond is;

Om deze redenen :

Verbreekt het bestreden arrest behalve in zover het, bij bevestiging van het beroepen vonnis de vordering van de naamloze vennootschap Houtwijk verworpen heeft;

Beveelt dat melding van onderhavig arrest zal gemaakt worden op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing;

Veroordeelt verweester tot de kosten;

Verwijst de zaak naar het Hof van beroep te Gent.

NOOT. — Het bij vorenstaande beslissing vernietigd arrest van het Hof van Beroep te Brussel d.d. 6 juli 1957 is in dit nummer opgenomen.

Verg. in verband met het in deze beslissingen behandelde vraagstuk o.a.: Smeesters & Winkelmolen, t. II, nr 701; Van Bladel, Connaissements et Règles de la Haye, nr 338 v.; Royer, Hoofdzaken der vervoersaansprakelijkheid in het zeerecht, blz. 625 v.; Carver, Carriage of Goods by Sea, 10e ed. blz. 14 v.

RAAD VAN STATE

4e Kamer. — 16 december 1959.

Voorzitter : M. Mast.

Raadsheren : M.M. Buch en Mees.

Substituut-auditeur-generaal : M. Lenaerts.

Pensioen der zelfstandigen. — Bepaling van de verkoopwaarde van afgestane goederen.

In art. 26, 2e lid, 7e K.B. 30-10-1956 dient onder de term «verkoopwaarde» van roerende of onroerende goederen verstaan te worden de werkelijke waarde dezer goederen en niet de ontvangen prijs; de

berekening der inkomsten van verzoekende partij diende op deze wijze te geschieden.

Vandelacluze t./ Solidariteits- en Waarborgfonds.

Arrest nr. 7490.

Overwegende dat het beroep strekt tot vernietiging van de beslissing d.d. 5 februari 1959 waarbij de commissie van beroep voor West-Vlaanderen inzake pensioen der zelfstandigen, uitspraak doet over het recht van verzoeker op een pensioenbijslag; dat de bestreden beslissing op 14 februari 1959 aan verzoeker is betekend;

Overwegende dat het Solidariteits- en Waarborgfonds op 7 december 1957 aan verzoeker, met ingang van 1 juni 1956, een pensioenbijslag van 6.608 frank toekende; dat de commissie van beroep de beslissing van het Solidariteits- en Waarborgfonds gedeeltelijk teniet deed en voor de periode van 1 januari tot 31 mei 1956 aan verzoeker een kosteloze pensioenbijslag van 9.866 frank toekende; dat de commissie van beroep bij de berekening van de inkomsten van verzoeker onder meer de afstand van roerende goederen voor een bedrag van 205.000 fr. in aanmerking nam;

Overwegende dat verzoeker doet gelden dat hij die goederen voor 50.000 fr. heeft verkocht zodat de commissie van beroep ten onrechte, op grond van een aangifte van de nalatenschap van zijn echtgenote, de waarde van de afgestane goederen op 205.000 fr. heeft vastgesteld; dat verzoeker dienaangaande voorhoudt dat de commissie van beroep alleen op de ontvangen verkoopprijs kon steunen om zijn inkomsten vast te stellen;

Overwegende dat artikel 26, tweede lid, 7° van het koninklijk besluit van 30 oktober 1956 tot regeling van de werkwijze van het Solidariteits- en Waarborgfonds bepaalt: « indien de verzekeringsplichtige of zijn echtgenote in de loop van de tien jaren die aan het indienen van de aanvraag voorafgaan, om niet of onder bezwarende voorwaarden, roerende of onroerende goederen heeft afgestaan, wordt het inkomen van bedoelde goederen forfaitair berekend tegen 6 t.h. van de verkoopwaarde op het ogenblik van de afstand »; dat de wet onder verkoopwaarde de werkelijke waarde en niet de ontvangen prijs verstaat; dat derhalve niet blijkt dat de commissie van beroep een verkeerde toepassing van die bepaling heeft gedaan waar zij, op grond van de door haar souverain vastgestelde waarde van de verkochte goederen, de inkomsten van verzoeker heeft berekend,

Besluit :

Artikel 1 : Het beroep is verworpen.

Artikel 2 : De kosten, ten bedrage van 750 fr., komen ten laste van de verzoeker.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

9e kamer. — 6 juli 1957.

Voorzitter : M. Malgaud.

Raadsheren : M.M. Liard en Elleboudt.

Advocaten : Mrs. Donnet en Tytgat.

Zeevervoer. — Ontheffing van aansprakelijkheid voor eigen gebreken alleen wanneer zij verborgen zijn. —

Aansprakelijkheid van de vervoerder voor gedeeltelijk zichtbare gebreken.

Krachtens artikel 91 van de zeevaartwetten leveren de eigen gebreken van de vervoerde goederen alleen dan een grond tot ontheffing van aansprakelijkheid op, wanneer zij verborgen zijn. De vervoerder is aansprakelijk wanneer hij een lading inneemt, waarvan een gedeelte zichtbaar in een staat verkeert, die noodzakelijkerwijze averij moet veroorzaken.

N.V. Mij van Assurantie, Discontering en Belening der stad Rotterdam en cs. t./ Kapitein H. D. Smit.

Gezien in regelmatige vorm de uitgifte van het vonnis op 27 april 1956, gewezen door de Rechtbank van Koophandel te Antwerpen;

Overwegende, dat het beroep in de wettelijke tijd en vorm ingesteld werd;

Overwegende, dat appellanten onder littera A handelen als verzekeraars in de plaats gesteld van hun verzekerde die zij vergoed hebben; dat de eiser onder littera B die vergoed werd, geen eis mag doen gelden;

Overwegende dat de verzekerde bestemming was te Antwerpen van een partij eikenhout, geladen te Otaru, Japan, op het schip, waarover geïntimeerde het gezag voerde, dat bij de aankomst averij door beschimmeling vastgesteld werd, waarvoor schadevergoeding werd geëist;

Overwegende dat de stuwung bij de aankomst van het schip door drie tribunaalexperthen onderzocht en goed bevonden werd;

Overwegende dat de zeeexpert Dasseville, afzonderlijk aangesteld om zijn advies uit te brengen over de oorzaken der schade, verklaart dat te Antwerpen geen sporen van zweet konden worden opgemerkt in de ruimen 3 en 4 van het schip, waarin het kwastieuze hout geladen was; dat in dezelfde ruimen andere goederen gestuwd waren, zoals koffie, die aan vochtigheid gevoelig zijn en deze geen de minste bevlekking door ruimzweet vertoonden;

Overwegende dat hieruit het bewijs spruit, dat de broei en/of schimmelplekken, die op het hout voorkwamen niet voorkwamen van ruimzweet; dat bij gebrek aan iedere andere mogelijke bevochtiging gedurende de reis, met de tribunaalexpert moet worden aangenomen, dat het hout vochtig moest zijn van vóór de inscheping;

Overwegende dat de tribunaalexpert de eerste officier van het schip ondervraagd heeft en dezes verklaringen gestaafd heeft door nazicht van het scheeps-journaal; dat hieruit blijkt : dat de inscheping van het hout geschiedde van 25 tot 27 mei 1954; dat in het zeeschip slechts geladen werd gedurende de dag, terwijl 's nachts de nodige lichters beladen werden; dat het elke nacht regende; dat overdag het weder goed en droog was; dat het te laden hout aan wal gestapeld was, afgedekt door Tarpaulins (zeilen);

Overwegende dat de tribunaalexpert uit deze toestand afleidde, dat, toen het hout op de kaai lag, de afdekking daarvan met zeilen, ongetwijfeld het hout in een wakkige toestand moest doen verkeren, dat anderzijds, daar het hout 's nachts bij regenachtig weder in lichters werd geplaatst, zoals hoger gezegd, een bepaald aantal planken door de regen moet zijn bevochtigd; dat deze planken in ieder geval in bepaald vochtige toestand, tussen in de hoop, in verschillende ruimafdelingen van het schip moeten zijn terechtgekomen, om aldaar gedurende de reis aanleiding te geven tot broeiing en beschimmeling, gezien de niettegen-

staande alle ruimverluchting immer min of meer heersende beslotenheid in de ruimen»;

Overwegende dat, na tot dit besluit gekomen te zijn, dat zich inderdaad opdringt, de tribunaal-expert nochtans voorts verklaart «dat de vochtigheid waaraan een bepaald aantal planken van de kwestieuze partijen onderhevig waren, onmogelijk door de vervoerder bij de inscheeping kon worden vastgesteld, tenzij daartoe tot een bepaalde ontleding ter vaststelling van het vochtigheidsgehalte in de planken zou zijn overgegaan, hetgeen zeker was uitgesloten;

Overwegende dat de aldus in de aangehaalde volzin voorgebrachte mening door generlei betoog wordt gestaafd;

Overwegende dat zij onverenigbaar is met de tevoren gedane vaststellingen die op vaste gegevens berusten; dat, aangenomen zijnde, dat een aantal planken nat werd door regen gedurende het laden in lichters gedurende de nacht en in zulke mate dat de kwestieuze averij veroorzaakt werd, hierdoor duidelijk wordt, dat de volgende morgen bij het laden uit de lichten in het zeeschip, de vochtige toestand van deze planken op het eerste zicht kenbaar moest zijn, des te meer daar het grootste aantal van de planken droog gebleven was, klaarblijkelijk omdat het beter beschermd werd, dat, bij de aldus mogelijke vergelijking het verschil tussen natte en droge planken in het oog moest springen;

Overwegende, dat ook dient aangestipt, dat volgens het eensluidend besluit van de private deskundigen, die de schade beschreven, de averij ongeveer in bijna dezelfde verhouding van gemiddeld 6 en half percent verspreid was over de ganse partij hout;

Dat dienvolgens het aantal natte planken niet dermate klein was, dat het aan een normaal zorgvuldig toezicht moest ontgaan;

Overwegende dat naar luid van art. 91 van de scheepvaartwet de eigen gebreken van de goederen slechts dan een oorzaak van ontlasting zijn, indien zij verborgen zijn, dat de vervoerder verantwoordelijk is, wanneer hij een lading inneemt, waarvan een gedeelte zichtbaar in een staat verkeert, die noodzakelijkerwijze averij moest veroorzaken;

Overwegende, dat geïntimeerde ten onrechte opmerkt, dat geen schade bewezen is, daar appellanten een regres tegen de inlanders konden nemen en zulk regres ze schadeloos gesteld had; dat appellanten in het vervoercontract het recht putten de vervoerder aansprakelijk te stellen voor zijn fout; dat overigens het bedoeld regres onzeker werd door het feit, dat geïntimeerde de cognosementen tekende zonder voorbehoud, aldus tegenover de inlander erkennend, dat de lading zonder zichtbare gebreken ontvangen werd;

Overwegende, dat de minderwaarde der goederen tengevolge van averij door de private deskundigen van beide partijen geschat werd op 1195 dollars 25 cent; dat de deskundige van geïntimeerde er bijvoegt, dat dit bedrag dient vermeerderd met het gedeelte van de vracht, dat betaald werd voor het niet conform uitgevoerd gedeelte van het vervoer;

Dat bij gebrek aan betwisting het bedrag van de eis als juist dient aangezien;

Overwegende dat bij gebrek aan aanmaning slechts de gerechtelijke Interessen verschuldigd zijn;

Om deze redenen :

Het Hof,
gelet op art. 24 der wet van 15 juni 1935
alle andere besluiten verwerpende;
Ontvangt het beroep en er op rechtdoende :

bevestigt het bestreden vonnis, waar het aan eiseres sub B, N.V. Houtwyk, haar eis ontzegt heeft;

Doet voor het overige het bestreden vonnis te niet;

Hervormende : veroordeelt geïntimeerde aan appellanten sub A, zijnde de verzekeraars, N.V. Stad Rotterdam anno 1720 en consoorten te betalen de som van Fr. 78.399,— met de gerechtelijke Interessen en de kosten van beide gedingen.

NOOT. — Bovenstaand arrest werd bij een in dit nummer opgenomen cassatiearrest van 13 november 1959 vernietigd.

HOF VAN BEROEP TE GENT

1e Kamer. — 10 januari 1960.

Voorzitter : M. Bossaert.

Raadsheren : M.M. De Vreese en Beeckman.

Advocaat-generaal : M. J. Matthijs.

Advocaat : Mr. Geuens (Brugge).

1. **Rekwest-civiel. — Bedrog van de tegenpartij (art. 488 - W.B.Rv.). — Persoonlijke kennis van aanlegger in rekwest-civiel. — Bewijs van het bedrog. — Geschrift. — Vonnis waaruit dit bedrog blijkt. — Betekening door aanlegger in rekwest-civiel. — Voldoende kennis van het bedrog in hoofde van aanlegger. — Termijn voor het instellen van rekwest-civiel. — Aanvangsdatum : betekening van het vonnis, bekleed met gezag van gewijsde.**
2. **Derden-verzet. — Vonnis waartegen derden-verzet gewezen in graad van hoger beroep. — Vonnis op derden-verzet gewezen in laatste aanleg.**

1. *De bepaling van artikel 488 W.B.Rv. dient aldus te worden begrepen dat de termijn van drie maanden, binnen dewelke het rekwest-civiel, gegrond op het bedrog van de tegenpartij, moet worden ingediend, begint te lopen met de dag waarop het bedrog ontdekt en ter persoonlijke kennis is gekomen van de aanlegger op rekwest-civiel.*

De persoonlijke kennis van het bedrog moet van zulkdanige aard zijn dat aanlegger werkelijk en op voldoende ernstige wijze zich er van bewust was dat de tegenpartij de aangevochten beslissing enkel door middel van het ontdekte bedrog bekwam, zodanig dat aanlegger de herroeping van bedoelde beslissing op een niet roekeloze wijze kan vorderen

Het bewijs van de dag waarop het bedrog werd erkend moet blijken uit een geschrift (art. 488 W.B.Rv.). Als dusdanig geldt het vonnis gewezen op derden-verzet van aanlegger, althans de op dien verzoek van deze beslissing gedane betekening, waarbij aanlegger moet worden geacht inhoud en draagwijdte van dit vonnis en derhalve het bedrog voldoende te hebben gekend.

Aanvang van de termijn, binnen dewelke het rekwest-civiel wegens bedrog dient te worden ingesteld, is derhalve de datum van de betekening van het vonnis, dat, onverminderd de vatbaarheid voor hoger beroep tegen die beslissing, alleszins met gezag van gewijsde is bekleed, en dus een bescheid is waardoor aanlegger een voldoende kennis kreeg van het bedrog, temeer de bij art. 488 - W.B.Rv. vereiste kennis niet noodzakelijk moeten voortspuiten uit een in kracht van gewijsde gegane rechterlijke beslissing.

Verkeerd is dan ook de zienswijze dat aanvang van bedoelde termijn de datum is waarop het vonnis gewezen op derden-verzet van aanlegger, bij gebrek aan hoger beroep binnen de twee maanden van de betekening van dit vonnis, in kracht van gewijsde gegaan is.

2. *Het vonnis gewezen op derden-verzet tegen een vonnis dat in graad van hoger beroep, en derhalve in laatste aanleg, werd uitgesproken, is, in strijd met zijn bewoordingen, eveneens gewezen in laatste aanleg, en dus niet meer vatbaar voor hoger beroep.*

D'Hoore t/ Van Everbroeck.

Advies O.M.

Bij deurwaardersexploot van 8 augustus 1959, heeft vrouw D'Hoore, Lea, weduwe van Vander Cruysse, Achille, handelaarster te Brugge, aan Van Everbroeck, Roger, handelsvertegenwoordiger, te St-Pieters-Jette, rekwest-civil doen betekenen, samen met een afschrift der daartoe wettelijk vereiste bescheiden, ten einde herroeping, op grond van door gedaagde gepleegd bedrog, van een door uw Kamer gewezen en in kracht van gewijsde gegaan arrest, tussen zelfde partijen uitgesproken op 20 maart 1958, en herstel van partijen in hun vroegere toestand, met veroordeling van gedaagde tot teruggave aan aanlegster van een bedrag, 50.000 fr. groot, en de intresten sedert zijn betaling, som welke aanlegster op tenuitvoerlegging van voormeld arrest er toe genoopt werd aan gedaagde te betalen.

Verweerder heeft vóór het Hof geen pleitbezorger gesteld, terwijl aanlegster op de rechtszitting van 17 september 1959, bij monde van Mter Cruyt, tegen hem verstek vorderde en de toewijzing van het door haar gevorderde.

* * *

I. Ontvankelijkheid.

Naar luid van art. 488 - W.B.Rv., wanneer het rekwest-civil gerond wordt, zoals in onderhavig geval, op persoonlijk bedrog van de tegenpartij (art. 480 - 1° - W.B.Rv.), neemt de termijn van drie maanden binnen dewelke het rekwest-civil dient te worden betekend, aanvang niet te rekenen van de dag der betekening van de aangevochten beslissing (art. 483 - W.B.Rv. - in casu 29 juli 1958), doch de dag waarop er schriftelijk bewijs bestond van de kennis bij de aanleggende partij van het bescheid, waarbij dit bedrog kon worden vastgesteld.

A) Bij afwezigheid van ander voorgelegd schriftelijk bewijs van de dag waarop vrouw D'Hoore heeft kunnen vaststellen dat Van Everbroeck enkel door middel van bedrieglijke handelingen de beschikking van uw arrest van 20 maart 1958 had kunnen bekomen, zijn wij de mening toegedaan dat enkel als schriftelijk bewijs van de voldoende kennis door vrouw D'Hoore van dit bedrog kan worden aanvaard: het vonnis op tegenspraak gewezen door de rechtbank van eerste aanleg te Brugge op 28 februari 1959, waarbij ontvankelijk en gegrond verklaard werd het derden-verzet door haar aangetekend tegen het in kracht van gewijsde gegaan vonnis, op tegenspraak door zelfde rechtbank uitgesproken op 20 februari 1954 tussen Van Everbroeck als appellant en R.M.Z. als geïntimeerde t.o.v. een vonnis van de vrederechter van het tweede kanton Brugge dd. 29 september 1952.

Weliswaar, wanneer art. 488 W.B.Rv., ingeval bedrog tot grondslag ligt van het rekwest-civil, de termijn eerst doet aanvang nemen « du jour où le dol aura été reconnu », reikt dit woord « reconnu » niet zó ver dat het bedrog gerechtelijk of op authentieke wijze tot uiting zou moeten gekomen zijn en tevens aldus door de benadeelde partij ontdekt zijn, ofschoon sommige auteurs en de oude rechtspraak deze stelling hebben voorgehouden. (1)

Juister blijkt de zienswijze te zijn van advocaat-generaal Cloquette vóór het gekende cassatiearrest inzake rekwest-civil van 29 december 1870 (Pas. 1871, I, 65), waar deze magistraat zich als volgt uitdrukt (Pas. 1871, I, 70-71).

« Aucun texte de loi ne détermine les signes auxquels un dol allégué doit être légalement considéré comme reconnu... Le pourvoi avoue que le dol soupçonné ou simplement connu n'équivaut pas au dol reconnu. Le dol est reconnu, selon les auteurs et les arrêts, quand le demandeur possède une connaissance suffisante du dol (Dalloz, Rép. V° Requête civile, n° 176). Le pourvoi veut que la connaissance du dol soit sérieuse, réelle. C'est la même pensée sous une autre forme. Le degré de suffisance est une affaire d'appréciation souveraine chez le juge du fond, comme est souveraine la décision que la connaissance est devenue sérieuse et réelle à partir de tel jour...

» Le pourvoi fausse l'esprit de la foi en affirmant que le délai de l'art. 488 est une application de l'adage: « Contra non valentem agere non currit praescriptio ». La loi ne se préoccupe pas de l'impossibilité absolue de connaître: elle se préoccupe du jour où il devient possible d'agir d'une façon sérieuse, d'agir autrement qu'en plaideur téméraire... »

Aan de woorden « dol reconnu » verstrekken Garsonnet en Cézard-Bru (3de uitg. - B. VI - 1915 - nr 484, blz. 814 en voetnoot 9) nagenoeg dezelfde betekenis, wanneer zij doen uitschijnen dat het niet enkel zou volstaan dat het bedrog zou worden vermoed (soupçonné), maar dat dit bedrog werkelijk moet ontdekt zijn (dol découvert), en ter persoonlijke kennis gekomen zijn van de eiser op rekwest-civil (Zie: Orléans, 28 februari 1853, D.P. 1854, 2, 182; Cass. fr., 23 maart 1868, D.P. 1869, I, 281; Pierre Hébraud in Dall., Encyclopédie juridique, Rép. Proc. civ. et comm., B. II, 1956, Tw. Requête civile, nr 230).

Wanneer men ten slotte de Franse rechtspraak nagaat, stelt men vast dat de hoven en rechtbanken aan alle feitelijke gegevens, waaruit de kennis van het bedrog in hoofde van eiser op rekwest-civil vaststaat, het uitwerksel hebben toegekend om aan de termijn van drie maanden aanvang te doen nemen; naar luid van deze zienswijze, loopt de termijn, in principe, te rekenen van de dag waarop eiser op rekwest-civil zich van het bestaan van het bedrog beslist bewust was, ofschoon zelfs hij het stellig bewijs ervan niet verkregen had (Zie de uitvoerige rechtspraak vermeld door Pierre Hébraud, op. cit., nr 233).

Het is op grond van een nagenoeg gelijkkluidende zienswijze, dat, in onze rechtspraak het jongste cassatie-arrest inzake rekwest-civil van mei 1958 (Pas. 1958, I, 993) beslist heeft dat het schriftelijk bewijs van de dag waarop het bedrog, grondslag van het

(1) Zie: Chauveau sur Carré, « Lois de la procédure civile », D.III, Brussel - 1849 - sub. art. 488 C. proc. civ. - Question n° 1777 - 3° - in fine: « Ce sera du jour où le dol aura été juridiquement, ou du moins authentiquement, reconnu, et non de celui où il aura été seulement présumé découvert par la partie lésée, que les délais doivent courir... », met verwijzing naar arresten van Brussel, 9 juli 1823, Cass. 28 augustus 1835 en Parijs, 11 maart 1836. - Zie ook, zelfde auteur, « Supplément », Brussel, 1867, sub. art. 488-C proc. civ. - (blz. 412 en 413).

rekwest-civil, erkend werd, voortspruiten kan uit een getuigschrift afgeleverd door een openbaar ambtenaar in de uitoefening van zijn ambt, terwijl het arrest van het Hof van Beroep te Luik van 28 februari 1957, waartegen de voorziening was ingesteld (J.T. 1958, 93 en de nota), volgende beschouwingen deed gelden :

« Attendu que s'il est vrai que cette disposition (art. 488 - C. Proc. civ.) prohibe tous autres moyens de preuve que l'écrit, encore ne précise-t-elle pas en quoi doit consister cet écrit;

» Que rien ne permet de décider que le législateur se serait référé aux articles 1317 et suivante du Code Civil sur la preuve littéraire;

» Qu'il est de doctrine que si l'article 488, comme l'article 448 d'ailleurs, repousse tout autre moyen de preuve, c'est uniquement parce que le législateur a voulu éviter par là des contestations mal fondées ou trop difficiles à juger sur le point de départ qui doit être donné au délai (Garsonnet, t. V, p. 621) et les difficultés qui pourraient s'élever à ce sujet (Rép. Dr. B. - V^o Requête civile, n° 277).... »

Zie in zelfde zin : Rb. Brugge, 25 november 1947, J.T. 1948, 62).

In onderhavig geval, zijn wij van oordeel dat geen enkel ander geschrift, in de zin zoals hierboven bepaald, dagtekenende van vóór het vonnis van 28 februari 1959, kan worden ingeroepen tot bewijs dat vrouw D'Hoore, vóór die datum, het door Van Everbroeck, Roger gepleegde bedrog op voldoende ernstige wijze zou hebben gekend om haar toe te laten de herroeping van het gewijsde van uw arrest van 20 maart 1958 op een niet roekeloze wijze te vorderen.

Althans ontbreekt t.o.v. dit enig schriftelijk bewijs elk ander bewijs, waaruit zou blijken dat vrouw D'Hoore zich vóór 28 februari 1959 van het door haar ingeroepen bedrog stellig bewust was, want dergelijk tegenbewijs kan geenszins geput worden uit loutere vermoedens of gissingen (Nancy, 11 februari 1952, Rev. trim. dr. civ. 1952, 552 en de opmerkingen van Raynaud - Zie ook : Pierre Hébraud, op. cit., nr 238).

Het Frans Cassatiehof heeft zelfs beslist dat ingeval het bedrog enkel bewezen werd door een beslissing in strafzaken, enkel deze beslissing de termijn van rekwest-civil aanvang doet nemen (Cass. fr., 2 maart 1937, S. 1937, 1, 148; Cass. fr., 9 maart 1943, J.C.P. 1943, IV, uitg. Avoués, nr 149 en de opmerkingen van M. Madray, beide arresten zijnde aangehaald door Pierre Raynaud in Rev. trim. dr. civ. 1946, blz. 155, en 1948, blz. 368-369), tenware nochtans uit de procedure mocht blijken dat het bedrog reeds bewezen werd door bepaalde bescheiden van het dossier vóór deze uitspraak (Parijs, 25 juni 1945, S. 1945, 2, 275 en opmerkingen van Pierre Raynaud in Rev. trim. dr. civ. 1946, blz. 155; Amiens, 28 juli 1947, S. 1948, 2, 23 en noot Solus, alsook opmerkingen van Pierre Raynaud in Rev. trim. dr. civ. 1948, blz. 368-369).

Als eerste datum van de stellige kennis door vrouw D'Hoore van het bedrog, en tevens als schriftelijk bewijs van deze kennis, mag dus beslist aangenomen worden : 28 februari 1959.

B) Heeft evenwel de termijn van drie maanden aanvang genomen op 28 februari 1959, datum der uitspraak, ofwel eerst op 9 juni 1959, datum waarop dit vonnis, bij gebrek aan hoger beroep van partijen binnen de twee maanden van de datum der betekening, 8 april 1959, in kracht van gewijsde is gegaan ?

Inderdaad, de consultatie tot rekwest-civil, gegeven door de heren advocaten X., Y... en Z..., uit Brugge, houdt voor dat het vertrekpunt van de termijn de datum is waarop het vonnis van 28 februari 1959 in kracht van gewijsde is gegaan, zodus 9 juni 1959,

en, naar deze stelling, dient het rekwest-civil als ontvankelijk te worden beschouwd, vermits ze bij exploit van 8 augustus 1959 vóór het Hof aanhangig werd gemaakt.

1°) Er dient vooreerst te worden opgemerkt dat, in strijd met de beschikking van het vonnis uitgesproken door de rechtbank te Brugge op 28 februari 1959, deze beslissing gewezen werd in laatste aanleg, en dus niet meer vatbaar was voor hoger beroep.

Men verlieze inderdaad niet uit het oog dat dit vonnis gewezen werd op derden-verzet tegen een vonnis op tegenspraak, uitgesproken op 20 februari 1954 door de rechtbank te Brugge, doch recht sprekende in graad van hoger beroep tegen een vonnis van de vrederechter van het tweede kanton Brugge dd. 29 september 1952, en derhalve gewezen in laatste aanleg.

Het wordt niet betwist dat de beslissing, waarbij op derden-verzet uitspraak is gedaan, in beginsel kan aangevochten worden door alle gemeenrechtelijke rechtsmiddelen (Zie dienaangaande de uitvoerige rechtsleer en rechtspraak vermeld in Pasicrisie, 1957, I, 1155, onder voetnoot nr 1).

Tot zeer onlangs werd de zienswijze aanvaard dat, wanneer het vonnis, waartegen het derden-verzet is gericht, in laatste aanleg gewezen is, dit feit niet tot gevolg heeft dat het op het derden-verzet uitgesproken vonnis eveneens in laatste aanleg is gewezen, en dat voor de beoordeling van de vatbaarheid voor hoger beroep van laatstgenoemd vonnis de gewone regelen moeten worden toegepast (zie in die zin : Gent, 25 maart 1953, R.W. 1953-54, kol. 654, het advies van het O.M. en de noot, alsook J.T. 1953, 299).

Sedertdien echter heeft de rechtspraak van het Hof van Cassatie, overeenkomstig een arrest van het Hof van beroep te Brussel van 14 maart 1956 (J.T. 1956, 652), in tegenovergestelde zin beslist dat, ingeval het derden-verzet rechtstreeks aanhangig wordt gemaakt vóór een rechter zetelende in graad van hoger beroep, dit derden-verzet alsdan noodzakelijk in laatste aanleg berecht wordt. (Cass., 23 mei 1957, Pas. 1957, I, 1155 en de voetnota's nr 2^e en 3; J.T. 1958, 290; R.W. 1957/1958, kol. 1345).

Op grond van deze rechtspraak, is het duidelijk, dat, het vonnis van 28 februari 1959 in laatste aanleg werd uitgesproken, en dus niet vatbaar was voor hoger beroep.

Het schriftelijk bewijs van het bedrog had dus voor vrouw D'Hoore een bijzondere kracht, daar het een rechterlijke beslissing gold die niet enkel bekleed was met het gezag van het gewijsde, vermits ze nog slechts door middel van een buitengewoon verhaalmiddel, — de voorziening tot verbreking —, kon worden aangevochten, doch in dergelijk geval zelfs moest worden beschouwd als zijnde in kracht van gewijsde gegaan, vermits die voorziening geen schorsend uitwerksel kon hebben. (Zie o.m. De Page, B. III, nr 946, blz. 948 en voetnoot nr 5).

Deze kracht bestond dus te rekenen van de uitspraak — 28 februari 1959 —, terwijl de betekening van het vonnis, in dat verband, irrelevant blijkt, vermits zij enkel tot uitwerksel kan hebben de driemaandelijke termijn van cassatie te doen lopen, zonder intussen het uitwerksel van het vonnis enigszins te schorsen.

Het blijkt dienvolgens als een vergissing te kunnen beschouwd worden, in onderhavig geval te verklaren dat de termijn van drie maanden binnen dewelke het rekwest-civil diende te worden ingesteld, aanvang nam de dag waarop de tweemaandelijke termijn van hoger beroep verstreken was, hetzij op 9 juni 1959, de betekening zijnde geschied op 8 april 1959).

2°) Trouwens, is het ook niet op de datum van de

uitspraak, — (28 februari 1959) —, dat aanlegster op rekwest-civil niet er stellig van bewust moest zijn dat zij het slachtoffer geweest was van het thans door haar ingeroepen bedrog?

Het wil ons voorkomen dat deze bewuste kennis op voormelde datum, althans in feite minstens op 8 april 1959, datum waarop het vonnis op verzoek van vrouw D'Hoore, aan de R.M.Z. en aan Van Everbroeck betekend werd, geen twiifel kan lijden. Men kan zich immers bezwaarlijk inbeelden dat in feite een rechtzoekende, die een gerechtelijke beslissing in zijn voordeel bekomt en deze beslissing, bij wijze van betekening, aan zijn tegenpartijen ter kennis doet brengen « tot hun onderrichting en zulk einde als naar rechte », niet eens zou weten, de dag waarop hij om die betekening verzoekt, welke de inhoud, de betekenis en de draagwijdte is van deze beslissing. Het beginsel « idem non esse et non significare », is in zake van geen tel, want, zoals uit de beschouwingen onder littera A hierboven duidelijk voortspruit, betreft het « in casu », in hoofde van aanlegster op rekwest-civil, een feitelijke toestand aangaande de door haar al dan niet vaststaande kennis van het bedrog door de tegenpartij aangewend, tevens bewezen door middel van een geschrift, dat van meetaf met een bijzondere bewijskracht was bekleed, nl. niet enkel het gezag maar zelfs de kracht van het gewijsde.

* * *

Op grond van de hierboven uitgebrachte beschouwingen, en dat men als vertrekpunt van de drie-maandelijke termijn nu neme 28 februari 1959, datum der uitspraak, of 8 april 1959, datum van de betekening, in elk geval dient het eerst op 8 augustus 1959 ingestelde rekwest-civil als laattijdig te worden beschouwd.

Wij besluiten dienvolgens tot de niet ontvankelijkheid van het rechtsmiddel, en tot de veroordeling van aanlegster tot de wettelijk bepaalde schadeloosstelling van 150 fr., overeenkomstig de bepalingen van art. 500 W.B.Rv.

Arrest

Gehoord aanlegger in zijn middelen en besluiten;

Gezien het verzoekschrift dd. 30 juni 1959, het bevelschrift van de heer Eerste-Voorzitter dd. 1 augustus 1959 en de dagvaarding van 8 augustus 1959;

Gezien de consultatie van drie advocaten dd. 29 juni 1959 en het bewijs van storting van 150 fr. ter consignatiekas (art. 494 en 495 W.B.R.);

Overwegende dat het rekwest-civil regelmatig is naar de vorm;

Overwegende dat verweerder, hoewel behoorlijk gedagvaard, geen pleitbezorger heeft gesteld;

Overwegende dat het rekwest-civil is gesteund op het persoonlijk bedrog van de verweerder (art. 480 1° W.B.R.);

Overwegende dat, luidens art. 488 W.B.R., wanneer het rekwest-civil wordt gegrond op het bedrog van de tegenpartij, de termijn van drie maanden binnen dewelke het moet worden ingediend (art. 483 W.B.R.) begint te lopen met de dag dat het bedrog bekend geworden is, mits er een schriftelijk bewijs bestaat van de dag;

dat het voorschrift van art. 488 W.B.R. aldus dient begrepen dat de termijn begint te lopen met de dag waarop het bedrog ontdekt en ter persoonlijke kennis is gekomen van de aanlegger op rekwest-civil;

dat deze persoonlijke kennis van dien aard moet zijn dat de aanlegger werkelijk en op voldoende ernstige wijze bewust is geweest van het feit dat de tegenpartij

de aangevochten gerechtelijke beslissing enkel bij middel van het ontdekte bedrog heeft kunnen bekomen, zodanig dat de aanlegger de herroeping van de aangevochten beslissing op een niet roekeloze wijze kon vorderen;

dat verder het bewijs van de dag waarop het bedrog werd erkend, moet blijken uit een geschrift;

Overwegende dat, ter zake, als schriftelijk bewijs van de dag waarop aanlegster zulke voldoende kennis van het bedrog heeft verkregen moet worden weehouden: zoniet het vonnis op derden-verzet zélf dat op 28 februari 1959 werd geveld, dan toch de betekening van dit vonnis, op verzoek van de huidige aanlegster, op 8 april 1959;

dat het aan Van Everbroeck ten laste gelegde bedrog immers voldoende uit dit vonnis blijkt, terwijl de aanlegster, de dag waarop zij dit vonnis aan de tegenpartij liet betekenen, alleszins dient geacht de inhoud en de draagwijdte van dit vonnis, en derhalve het bedrog, voldoende te hebben gekend;

Overwegende dat de consultatie der drie advocaten ten onrechte van oordeel is dat de termijn ter zake pas begint te lopen vanaf de datum waarop bewust vonnis, dat op 8 april 1959 werd betekend, bij gebrek aan hoger beroep in kracht van gewijsde is getreden, hetzij vanaf 9 juni 1959;

dat vooreerst dit vonnis, als vonnis gewezen op derden-verzet tegen een vonnis dat in graad van beroep en derhalve in laatste aanleg was gemeld, noodzakelijk en in strijd met zijn bewoordingen, eveneens in laatste aanleg was gewezen en dus niet meer vatbaar was voor beroep (Verbr. 23 mei 1957, Pas. 1957, I, 1055);

dat het vonnis van 28 februari 1959 dus onmiddellijk kracht van gewijsde had;

dat bovendien, zélf indien men dit niet zou aannemen of met aanlegster zou van mening zijn dat zij zich moest schikken naar de bewoordingen van het vonnis zoals het was uitgesproken, het vonnis dd. 28 februari 1959 alleszins met gezag van gewijsde was bekleed en in elk geval een bescheid uitmaakte waardoor aanlegster een voldoende kennis kreeg van het bedrog en waardoor zij stellig van dit bedrog moest bewust zijn de dag waarop zij dit bescheid zélf, op 8 april 1959, liet betekenen;

dat de kennis die art. 488 W.B.R. vereist om de termijn te doen lopen, niet noodzakelijk moet spruiten uit een in kracht van gewijsde gegane gerechtelijke beslissing (zie advies van A.G. Cloquette voor Verbr. 29-12-1870, Pas. 1871, I, 65 en vlg.; Verbr. 8-5-1958, Pas. 1958, I, 993; Encyclopédie Juridique Dalloz: Procéd. civ. T. II V° Requête civile nrs 230 et ss. par F. Hébraud);

Overwegende dat het rekwest-civil, ingesteld op 8 augustus 1959, hetzij meer dan drie maanden na de voldoende kennis van het ingeroepen bedrog, bewezen bij geschrift dd. 8 april 1959, derhalve laattijdig is;

Om deze redenen:

Het Hof,

Gelet op art. 24 van de wet van 15 juni 1935,

Gehoord de heer advocaat-generaal Matthijs in zijn eensluidend advies,

Alle andere en meeromvattende besluiten verwerpende als ongegrond,

Verleent verstek tegen verweerder bij gebrek aan verschijning,

Verklaart het rekwest-civil niet ontvankelijk als laattijdig ingesteld, bij toepassing van art. 488 W.B.R.;

Veroordeelt aanlegster tot betaling van de geconsigneerde schadeloosstelling van 150 fr.;

Veroordeelt aanlegster tot de kosten.

BALIELEVEN

Vlaams Pleitgenootschap te Brussel.

De openingszitting van het Vlaams Pleitgenootschap te Brussel had plaats op 13 Februari 1960 in de indrukwekkende zaal van het Hof van Cassatie.

In aanwezigheid van talrijke hoogwaardigheidsbekleders uit de rechterlijke, administratieve en politieke wereld, en in aanwezigheid van de heer Voorzitter van het Verbond der Belgische Advocaten, meerdere Stafhouders en vertegenwoordigers van de zusterconferenties, verklaarde Mr. Arnold Bayart, Voorzitter van het Vlaams Pleitgenootschap, de zitting voor geopend.

Na een dodenhulde aan de slachtoffers van beide wereldoorlogen, en de verwelkoming van de aanwezigen, werd het woord verleend aan Meester Marc De Kock, die sprak over: «Het Europees Verdrag van de rechten van de mens, is dit een voldoende bescherming?»

De tekst van deze uiterst verzorgde en interessante uiteenzetting wordt elders in dit blad gepubliceerd.

In het antwoord van de heer Voorzitter Bayart, werd op uitvoerige wijze ingegaan op één der eerste gevallen die het Hof te behandelen had gekregen, en waarin beslist werd dat ons art. 123 sexies S.W.B. in strijd is met de rechten van de mens.

De heer Stafhouder Nyssens, die ook een bespreking wijdde aan het door Mr. De Kock behandelde onderwerp, belichtte verder de betekenis van het Vlaams Pleitgenootschap en herinnerde aan Mr. William Thelen en Mr. J. Borginon-Cantoni, wier strijd voor het gebruik van het Nederlands in gerechtszaken reeds een strijd voor één van de rechten van de mens betekende.

Na de plechtige openingszitting reden talrijke personaliteiten en confraters naar de Messidorlaan, waar Mevrouw en Mr. Bayart in hun stijlvolle woning een zeer geslaagde receptie aanboden.

Node werd afscheid genomen, maar 's avonds was het gezelschap weer vergaderd in het restaurant van de Sabena, waar het banket plaats had.

Tallose tafelspeeches, de een al geestiger dan de ander, brachten er de stemming in, zodat het met spijt was dat we moesten vaststellen dat het middernacht was, dat alles op was, en dat we dus naar huis moesten.

A. v. G.

Vlaamse Conferentie der ballen van Antwerpen Bezoek aan het Waterbouwkundig Laboratorium te Borgerhout

Dinsdag, 9 februari j.l., bracht een talrijke groep confraters, onder leiding van Voorzitter G. Franck, en in de waakzame aanwezigheid van de heer Stafhouder, een bezoek aan het al te weinig gekende «Waterbouwkundig Laboratorium» te Borgerhout.

We werden verwelkomd door de heer Directeur, Ir. Sterling, en werden dan overgeleverd in de handen van enkele ingenieurs, die ons met toewijding rondleidden, antwoordend op de uiteraard intelligente vragen, door de advokaten gesteld.

Eerst bracht men ons naar de Wester-Schelde, in cement gebouwd en onderverdeeld door zwarte lijnen in «profielvlakken». Het was wel een raar zicht de bodem van de droogliggende Schelde met borstels te zien uitkeren, terwijl weer andere borstels er zwarte, groene en rode tinten aan gaven.

We kregen een grondig idee van de enorme problemen die door een kleine schaar technici opgelost moeten worden op waterbouwkundig gebied, en van het geduld en de volharding die hiertoe nodig zijn.

Toen wij, vrij oneerbiedig, over de Schelde gewandeld waren, zaten we in Kongo. De Kongostroom, die wel met water gevuld is, loopt inderdaad enkele meter naast de Schelde, in kronkelende bochten, met echte stroomversnellingen en draaikolken.

Ook hier konden we haarfijn zien wat de Ingastuw-dam was, welk nut hij zou hebben en welke problemen er rijzen bij zijn verwezenlijking.

We wierpen nog een oogje op het Deltaplan, dat droog stond, en gingen dan een andere reusachtige zaal binnen, waar een heerlijk speelgoed te aanschouwen was: een maket van de scheepslift die op een strook met groot verval van het kanaal Brussel-Charleroi, te Rouquières, zal gebouwd worden.

Ten slotte zagen we nog de haven van Zeebrugge, waar de nagebootste ebbe een vrachtje opgeworpen confetti «zeewaarts» trok, om enkele ogenblikken later, na het keren van het tij, weer lustig in de tegenovergestelde richting te dobberen.

Daar werd de strijd tegen de verzanding op theoretische wijze gevoerd en praktisch voorbereid.

De gidsen werden gedankt om hun knappe leiding, en iedereen trok naar huis, in de rustige overtuiging dat hij zich nu wel als fluviaal expert mocht beschouwen.

A. van Gelder

Voordracht van Prof. Dr. B. H. M. Vlekke

Donderdag, 11 Februari was voorbehouden aan een buitenlands spreker, nl. Prof. Dr. B. H. M. Vlekke, sekretaris-generaal van het «Nederlandsch Genootschap voor internationale Zaken» en hoogleraar aan de universiteit te Leiden.

Daar de spreker een rijke ervaring heeft op het gebied van de internationale politiek, en heel wat achter de schermen had gekeken, was hij werkelijk de geschikte man om het onderwerp te behandelen: «Oorsprong en groei van de Amerikaans-Russische Tegenstelling in de Wereld.»

Nadat hij door Mr. Franck aan de toehoorders was voorgesteld, begon Prof. Vlekke zijn boeiend, spiritueel betoog, waarin men dadelijk de diepe kennis van de spreker waarnam.

Wars van alle oppervlakkigheid en van alle te simplistische oplossingen, vroeg Prof. Vlekke zich een af of Amerika en Rusland altijd tegenover elkaar gestaan hebben, en of voor die tegenstelling een algemene verklaring kan gegeven worden.

De spreker waarschuwde voor «meningen» en «standpunten» en raadde aan zich bij feiten te houden. In de internationale politiek zijn er problemen te over maar oplossingen zijn er niet.

De tegenstelling Rusland-Amerika wordt vaak verklaard op al te eenvoudige wijze. Volgens een verklaring die we de «speculatief-historische» kunnen noemen, is Rusland lang reeds voor de intrede van het communisme, behept geweest met een zeker «messianisme», met een drang naar machtsuitbreiding naar het Westen, enz.

Een strikt historische richting vindt in de aktuele tegenstelling de aloude oppositie landmacht-zeemacht terug, die we zagen bij Athene-Sparta, Engeland-Duitsland, enz. Anderen weer zien een zuiver streven naar macht in de beide grote landen, terwijl nog anderen de tegenstelling louter ideologisch willen verklaren: kapitalisme-kommunisme.

Ten slotte zijn er nog de mensen die het over jonge

volkeren en oude volkeren hebben, en vergeten dat de oude Grieken en Romeinen reeds met dergelijke slag-zinnen werkten.

Het antwoord moeten we empirisch zoeken, aan de hand van de feiten.

Tijdens de tweede wereldoorlog bestond er een samenwerking tussen beide staten, zij het dan een stroeve.

Voor al in de V.S.A., en dit tot ongeveer een jaar na het einde van de oorlog, geloofde men niet aan enige vijandigheid vanwege de Sowjet-Unie.

In 1948 kennen we de blokkade van Berlijn en in 1949 wordt de NATO opgericht, duidelijk tegen Rusland gekeerd.

Wat is er dan aan de hand geweest tussen 1946 en 1948?

Reeds in de tweede helft van 1945 ontstonden lichte wrijvingen.

Truman, een burgermannetje met een vastberaden karakter, vreesde een terugslag op de Amerikaanse economie, wanneer de V.S.A. de rest van de wereld in de steek lieten. Er waren belangrijke leningen toegestaan aan Europese staten, en ook aan Rusland. Na de oorlog werd een akkoord gesloten tussen de V.S.A. enerzijds, Frankrijk en Engeland anderzijds, houdend een vrij voordelige regeling tot terugbetaling.

Rusland meende toen benadeeld te zijn en sprak gewoonweg niet meer over terugbetalen. Dit was de eerste ernstige grond tot wantrouwen van de V.S.A. tegenover de S.U.

In Rusland regeerde op dat ogenblik als feitelijk alleenheerser Jozef Stalin.

Ernstig overtuigd van de juistheid van de Marxistische principes, moest hij wantrouwig staan tegenover de Westerse, kapitalistische mogendheden. Zijn einddoel bleef ten slotte, de wereldheerschappij van het communisme.

In 1928 had hij reeds de stoot gegeven tot het eerste vijf-jarenplan dat er hoofdzakelijk naar streefde de V.S.A. te evenaren.

Stalin wilde geen oorlog. Hij wist dat de tijd voor hem werkte, doch wenste de kern, het principiële intakt te bewaren. Deze houding stootte vanzelfsprekend in het Westen op onbegrip.

Rusland wilde de grenzen van zijn ideologisch grondgebied verschuiven door in de buurstaten «vriendschappelijke» en dus kommunistisch gezinde regeringen aan de macht te helpen. Met «bourgeois» als de Londense regering van Polen kon het niet over de baan. Hier ontstonden weer nieuwe wrijvingen. Het Westen liet Roemenië en Bulgarije los, terwijl Joegoslavië met Tito zijn eigen lot in handen genomen had.

Hongarije en Tsjechoslovakië werden door vrije verkiezingen kommunistisch, maar betreffende Polen, waarvoor Engeland zich enigszins verantwoordelijk voelde, ontstond er twist.

Verder wilden de V.S.A. Duitsland in meerdere staten verdelen. Engeland wilde de eenheid bewaren en Rusland ook, dit laatste echter met het oogmerk Duitsland, en meer bepaald het Ruhr-gebied, voor de herstelbetalingen aan de S.U. te laten werken. Engeland, dat het Ruhr-gebied bezette, geen geld had en de Duitsers te eten moest geven, voelde hiervoor weinig. Het plan van de Gaulle in zake Duitsland was zo absurd dat men het zelfs niet ernstig besprak.

Rusland beging in de jaren 1945 en 1946 een politieke flater, door opnieuw aanspraak te maken op de doorvaart van de Dardanellen, waarop het Westen over het Russische expansionisme begon te spreken.

Zelfs toen Stalin zijn aanspraken liet varen, bleef het wantrouwen bestaan.

De winter van 1946 op 1947 was uiterst streng, en

gaf aanleiding tot chaotische toestanden.

In alle landen van Europa, buiten Engeland en Nederland, zaten er kommunisten in de regering. Dit slechts tot schets van het algemeen klimaat.

21 Februari 1947 is een historische datum. De Britse ambassadeur in de V.S.A. liet weten dat Groot-Brittannië zijn troepen uit India, Israël, Egypte en Griekenland moest terugtrekken — er kome van wat wil — indien de V.S.A. niet alle Britse verplichtingen overnam. Deze datum betekende de officiële abdicatie van het Britse rijk, dat moest bekennen niet verder te kunnen.

Reeds in Juli 1947 was er door de Amerikanen een oplossing gevonden.

Van Israël trok Amerika zich niets aan, India werd vrij en de Amerikanen namen de Britse verplichtingen in Griekenland en Turkije over.

De Marshall-hulp aan Europa begon. Er werd aan Europa achtendertig miljard dollar gegeven, echter op voorwaarde dat de Europese staten elkaar zouden helpen.

Deze redding is — aldus Prof. Vlekke — al te vlug vergeten door de Europeanen.

In deze Marshall-hulp kon Rusland zijn deel krijgen, maar Molotov weigerde met de andere Europese naties multilaterale overeenkomsten te sluiten, zodat de S.U. zichzelf uitsloot.

In de Organisatie voor Europese Economische Samenwerking wilde men ook West-Duitsland opnemen, hetgeen in dat land munthervormingen noodzakelijk maakte, die werden doorgevoerd ondanks de tegenstand van de S.U. Het gevolg was: de blokkade van Berlijn.

Er was nog geen sprake van oorlog, maar Europa begon meer en meer in Rusland de tegenstander te zien.

De Europese vereniging kreeg een uitgesproken anti-Russisch karakter. Het verdrag van Brussel van 1948 bereidde het Noord-Atlantisch pakt van 1949 voor, dat een uiterst gebrekkig militair verbond vormde.

Toen Dean Acheson op vrij ongelukkige wijze verklaard had dat Korea voor Amerika niet interessant was, beging de kommunistische wereld andermaal een dwaasheid door de inval in Z.-Korea.

De reactie van de U.N.O. was onverwacht en snel. Eens te meer richtte men tot Rusland het verwijt van expansionisme.

De NATO zond in het najaar van 1950 troepen, waaronder Duitse, ondanks het protest van Frankrijk.

De spanning was op haar hoogtepunt en leidde tot bewapening.

Stalin overleed op 5 Maart 1953 en werd door Malenkov opgevolgd.

Sedert 8 Februari 1955 is Kroetsjov aan de macht, die blijkbaar een gans andere tactiek volgt dat zijn voorgangers.

Thans is de wereldpolitiek, die nooit statisch is, geheel van aanschijn veranderd en de atoomwedloop is thans van meer belang dan Duitsland, Korea of wat ook.

De tijd zal ons leren of de tegenstelling op oorlog of vrede zal uitlopen. Wellicht zullen de ideologische tegenstellingen verzachten en in elk geval moeten we ons vertrouwen in de toekomst bewaren. We moeten op letten voor vastgeroeste meningen en tijdig aan zelfkritiek doen. De Gaulle — die blijkbaar niet op de volle sympathie van de spreker kan rekenen — geeft ons in de laatste tijd een voorbeeld van «hoe het niet moet».

Deze schitterende uiteenzetting werd door een dankbaar applaus beloond en nog vele vragen werden aan Prof. Vlekke gesteld. Bij de antwoorden konden we eens te meer zijn diepe wetenschap en zijn helder, nuchter, gezond verstand waarderen.

A. van Gelder.

MEDEDELINGEN

Curatoren der Rijksuniversiteit te Leiden

Onderstaand rondschriven werd ons toegezonden :

Leiden, 15 februari 1960.

Lectori Salutem !

Mr. S. J. Visser, overleden in 1919, heeft zijn vermogen vermaakt aan de Leidse Universiteit onder voorwaarde, dat de rente wordt aangewend om de studie van het volkenrecht en het internationaal privaatrecht te bevorderen. In het bijzonder was het zijn wens, dat periodiek een som van tenminste f 5.000,— zou worden besteed voor het uitschrijven van een internationale prijsvraag.

In overeenstemming met de Faculteit der Rechtsgeleerdheid heeft het College van Curatoren der Rijksuniversiteit te Leiden, als beheerder van de stichting Legatum Visserianum, thans de volgende prijsvraag uitgeschreven :

« Het Legatum Visserianum vraagt een kritische bespreking van de bevoegdheid van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen om bij wijze van prejudiciële beslissing een uitspraak te doen. Deze bevoegdheid is het Hof verleend in resp. artikel 41 van het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal, artikel 177 van het Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap en artikel 150 van het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap voor Atoomenergie (Euratom). »

De antwoorden moeten, in het Nederlands, Zuid-Afrikaans, Duits, Engels of Frans getikt, vóór 15 februari 1962 worden toegezonden aan het College van Curatoren. De manuscripten moeten een motto dragen, hetwelk herhaald wordt op een bij de manuscripten gevoegde verzegelde enveloppe, die de naam en het adres van de schrijver of schrijvers bevat. Van elk inzender wordt slechts één antwoord ingewacht.

Aan de antwoorden, die naar het oordeel van ons College, gehoord de Faculteit der Rechtsgeleerdheid, daarvoor in aanmerking komen, zullen prijzen worden toegekend tot een maximum van f 5.000,—. Het College behoudt zich het recht voor het beschikbaar te stellen bedrag onder verschillende inzenders te verdelen.

Het Curatorium behoudt zich het recht voor, bekroonde inzendingen, die niet door de inzenders of door het fonds worden gepubliceerd, te doen opnemen in de verzamelingen van de Universiteitsbibliotheek.

Het bovenstaande te uwer kennis brengende, zullen wij het ten eerste op prijs stellen indien U, op de wijze, welke U het doelmatigst voorkomt, de aandacht van de belangstellenden op deze internationale prijsvraag wilt vestigen.

Het College van Curatoren der Rijksuniversiteit te Leiden,

Dr. J. E. Baron De Vos Van Steenwijk, Voorzitter.
Dr. N. F. Hofstee, Secretaris.

VLAAMSE JURISTEN,

ABONNEERT U OP

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

TIJDSCHRIFTEN

Nederlands Juristenblad, jrg. 1960 - n° 7 :

P. s'Jacob, Veilig Verkeer. — M. R. Mok, Over inconsequenties en verlangen tot zuiveren (II). — H. J. Marius Gerlings, De Deurwaarder.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-ambt en Registratie, jrg. 1960 - n° 4617.

H. van den Heuvel, Cumulatie van vorderingen en subrogatie van de ongevallenverzekeraar (IV, slot). — J. S. Visser, Ongebonden gedachten over artt. 13 en 23 Successiewet.

Journal des Tribunaux, jrg. 1960 - n° 4266 :

Ch. Huberlant, Le Conseil d'Etat et la compétence générale du pouvoir judiciaire établie par les articles 92 et 93 de la Constitution.

Revue Internationale des Sciences Administratives, jrg. 1959 - n° 4 :

M. Sanchez Sarto, La Enseñanza Superior de las Ciencias Administrativas en América Central. — V. K. N. Menon, University Teaching of Public Administration in India. — M. Jaroszynski, L'enseignement supérieur des sciences administratives en Pologne. — Y. Abadan en N. Abadan, L'enseignement supérieur des sciences administratives en Turquie. — A. H. Hanson, The Teaching of Public Administration in Great Britain. — Frank B. Cliffe, University Teaching of Public Administration in the United States.

Recueil Général de l'Enregistrement et du Notariat, jrg. 1960 - n° 20177 à 20185 :

C. Scaileur, Aspects de la fiscalité. — Enregistrement. — Le droit d'enregistrement applicable aux mainlevées d'inscriptions hypothécaires. — Taxe de facture sur les transmissions. — Taxe de facture sur les contrats d'entreprise. — Taxe de transmission. — Taxe annuelle sur le contrat d'assurance.

Revue de Droit Intellectuel, jrg. 1959 - n° 12 :

Quelques propos sur l'exploitation des inventions. — Conventions internationales. — Législation étrangère.

Res Publica, jrg. 1959 - n° 2 :

M. Grégoire, Les syndicats et la politique. — H. de Gruenen, Le pouvoir exécutif dans la loi fondamentale de la république fédérale d'Allemagne. — Th. Kanza, La situation politique au Congo. — V. Grabbe et Ph. Dubois, Les élections syndicales de 5 juin 1959 dans le secteur public. — G. Christophe, Quelques réflexions au sujet de l'aménagement du territoire, de l'expansion économique et des institutions régionales.

Recueil Dalloz, jrg. 1960 - n° 5 :

P. Durand, Défense de l'action syndicale (A propos de deux récents arrêts de la Chambre criminelle).

N° 6 :

D. Ruzié, Les taxis.

Revue du Droit Public et de la Science Politique en France et à L'étranger, jrg. 1959 - n° 6 :

R. Fusilier, Les Commissions du Parlement suédois. — J. Roche, Le Sénat de la République dans la Constitution de 1958.

Northwestern University Law Review, jrg. 1959 - n° 4 :

K. S. Carlston, Nationalization : An Analytical Approach. — V. N. Kirby, Accelerated Depreciation and the Treasury Regulations.